

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 5.7.2005
KOM(2005) 299 lõplik

KOMISJONI TEATIS

**Ühtekuuluvuspoliitika toetus majanduskasvule ja töökohtade loomisele:
ühenduse strateegilised suunised, 2007–2013**

{SEK(2005) 904}

SISUKORD

KOMISJONI TEATIS Ühtekuuluvuspoliitika toetus majanduskasvule ja töökohtade loomisele: ühenduse strateegilised suunised, 2007–2013	1
1. SISSEJUHATUS.....	4
2. ÜHTEKUULUVUS, MAJANDUSKASV, TÖÖHÕIVE.....	5
2.1. Uuendatud Lissaboni tegevuskava.....	5
2.2. Ühtekuuluvuspoliitika panus majanduskasvu ja töökohtade loomisesse.....	6
3. ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA RAAMISTIK 2007–2013	8
3.1. Koondumine.....	8
3.2. Lähenemine	9
3.3. Piirkondlik konkurentsivõime ja tööhõive.....	9
3.4. Euroopa territoriaalne koostöö.....	10
3.5. Valitsemistavad.....	10
4. ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA SUUNISED, 2007–2013.....	12
4.1. SUUNIS: Euroopa ja selle piirkondade muutmine atraktiivsemateks investeerimis- ja töökohtadeks	13
4.1.1. Transpordi infrastruktuuri laiendamine ja parendamine	13
4.1.2. Keskkonnakaitse ja majanduskasvu sünergia tugevdamine.....	15
4.1.3. Traditsiooniliste energiaallikate intensiivse kasutamise vähendamine.....	16
4.2. SUUNIS: Teadmiste ja innovatsiooni edendamine majanduskasvu huvides	17
4.2.1. TTA-alaste investeeringute suurendamine ja parendamine	18
4.2.2. Innovatsiooni edendamine ja ettevõtluse soodustamine	19
4.2.3. Infoühiskonna kõigile kättesaadavaks tegemine.....	21
4.2.4. Parem juurdepääs rahastamisvõimalustele.....	22
4.3. SUUNIS: Rohkem ja paremaid töökohti.....	23
4.3.1. Tööhõive suurendamine ja säilitamine ning sotsiaalkaitstesüsteemide moderniseerimine	24
4.3.2. Töötajate ja ettevõtete kohanemisvõime ning tööturu paindlikkuse suurendamine ..	26
4.3.3. Inimkapitali tehtavate investeeringute suurendamine hariduse ja oskuste täiendamise teel.....	27
4.3.4. Haldussuutlikkus	28

4.3.5.	Tööjõutervishoid	29
5.	ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA TERRITORIAALSE MÕÕTMEGA ARVESTAMINE	29
5.1.	Linnade panus majanduskasvu ja tööhõivesse.....	30
5.2.	Maapiirkondade majandusliku mitmekesistamise toetamine.....	31
5.3.	Koostöö	31
5.4.	Piiriülene koostöö.....	32
5.5.	Riikidevaheline koostöö.....	32
5.6.	Piirkondadevaheline koostöö	33
6.	JÄRGMISED SAMMUD	33
LISA	35

KOMISJONI TEATIS

Ühtekuuluvuspoliitika toetus majanduskasvule ja töökohtade loomisele: ühenduse strateegilised suunised, 2007–2013

“Euroopa peab uuendama oma konkurentsivõime aluseid, suurendama oma kasvupotentsiaali ja tootlikkust ning tugevdama sotsiaalset ühtekuuluvust, asetades põhirõhu teadmistele, innovatsioonile ja inimkapitali optimeerimisele.

Nende eesmärkide saavutamiseks peab liit mobiliseerima kõik asjakohased riiklikud ja ühenduse ressursid – kaasa arvatud ühtekuuluvuspoliitika – strateegia kolmes mõõtmes (majanduslik, sotsiaalne ja keskkonnaalane), et paremini kasutusele võtta nende sünergia üldises säästva arengu kontekstis”.¹

1. SISSEJUHATUS

Hiljutine laienemine 25 liikmesriigini on dramaatiliselt suurendanud erinevuste taset kogu ELis ja aastal 2007 on kavas ka Bulgaaria ja Rumeenia ühinemine.

Hiljuti avaldatud kolmas ühtekuuluvuse vahearuanne kinnitas, et liidu laienemine 25 ning tulevikus 27 või enama liikmesriigini esitab pretsedenditu väljakutse liidu konkurentsivõimele ja sisemisele ühtekuuluvusele. Lisaks märgiti aruandes, et mõnedes uute liikmesriikide kõige vaesemates osades on majanduskasvu määr liidus üks kõrgemaid (vt kaarti lisas).

Asutamislepingus sätestatud eesmärkide² saavutamiseks, eelkõige tegeliku lähenemise saavutamisele kaasa aitamiseks, tuleks tegevustes, mida toetatakse ühtekuuluvuspoliitika piiratud ressurssidest, keskenduda säästva majanduskasvu,³ konkurentsivõime ja tööhõive edendamisele, nii nagu on sätestatud uuendatud Lissaboni strateegias. On selge, et makromajanduslik stabiilsus ja struktuurireformid koos mitmesuguste muude investeerimist soodustavate tingimustega (kaasa arvatud ühtse turu efektiivne rakendamine, haldusreformid, head valitsemistavad, soodne ärikeskkond ja oskustööjõu olemasolu)⁴ on eeltingimuseks ühtekuuluvuspoliitika edule.

Nendest põhimõtetest juhinduvad ettepanekud aastate 2007–2013 ühtekuuluvuspoliitika reformimiseks, mille komisjon esitas kolmandas ühtekuuluvusaruandes veebruaris 2004 ning eelarvelises ja seadusandlikus vormis juulis 2004.

Komisjoni ettepanekute eesmärgiks on edasiarendused kahes põhivaldkonnas. Esiteks tugevdatakse ühtekuuluvuspoliitika strateegilist mõõdet, et kindlustada ühenduse prioriteetide tõhusam sidumine riiklike ja piirkondlike arenguprogrammidega. Teiseks astutakse samme, et tagada ühtekuuluvuspoliitika parem omaksvõtt kohalikul tasandil. Seda kajastab tugevdatud dialoog komisjoni, liikmesriikide ja piirkondade vahelises partnerluses ning selgem ja detsentraliseeritum vastutuse jagamine sellistes valdkondades nagu finantsjuhtimine ja -

¹ Eesistujariigi järeldused, Euroopa Ülemkogu, märts 2005.

² Asutamislepingu artiklis 158 sätestatakse, et majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamiseks püüab ühendus ühtlustada eri piirkondade arengutaset ning vähendada mahajäämust kõige ebasoodsamates piirkondades ja saartel, kaasa arvatud maapiirkondades.

³ Kooskõlas Euroopa Ülemkogu poolt aastal 2001 vastu võetud Göteborgi strateegiaga.

⁴ “ELi majandus: 2004. aasta ülevaade”, KOM(2004) 723, 26.10.2004.

kontroll. Samuti jaotatakse ettepanekutega selgemalt komisjoni, liikmesriikide ja parlamendi vastutus.

Vastavalt nõukogu määruse (EÜ) (millega sätestatakse Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) ja Ühtekuuluvusfondi üldsätted⁵) eelnõu artiklile 23 peab nõukogu pärast määruste vastuvõtmist ja komisjoni ettepaneku alusel määrama kindlaks ühenduse strateegilised suunised ühtekuuluvuspoliitika kohta, et *“kohaldada ühenduse prioriteete eesmärgiga soodustada tasakaalustatud, harmoonilist ja säästvat arengut”*⁶.

Alljärgnevalt on toodud käesolevas teatises visandatud ühenduse strateegiliste suuniste peamised tunnused:

- ühtekuuluvuspoliitika käsutuses olevad rahastamisvahendid on struktuurifondid (ERF ja ESF) ning Ühtekuuluvusfond. Järgnevates suunistes ei ole esitatud analüüsi fondide kaupa. Iga jao puhul on sobiv rahastamisvahend seotud programmifaasiga ja oleneb kavandatavate kulutuste iseloomust (infrastruktuur, tootlikud investeeringud, inimressursside arendamine jne);
- põhieesmärk on selgitada välja ühenduse toetuse prioriteedid ühtekuuluvuspoliitika raames, et tugevdada sünergiat Lissaboni strateegiaga ja aidata seda ellu viia, nii nagu see on määratletud ühtsetes majanduskasvu ja tööhõive suunistes;
- need käsitlevad üksnes seda osa riiklikest ja piirkondlikest investeeringutest, mida kaasrahastavad struktuurifondid ja Ühtekuuluvusfond;
- neid tuleb lugeda koos õigusaktide ettepanekutega. Viimased määratlevad iga fondi eesmärgi ja toetuse ulatuse, samal ajal kui ühenduse strateegiliste suuniste eesmärk on selgitada toetuse ulatuse piirides välja valdkonnad, kus ühtekuuluvuspoliitika saab anda kõige efektiivsema panuse ühenduse prioriteetide, eelkõige Lissaboni uuendatud strateegia prioriteetide, elluviimisesse;
- need kajastavad arutelusid liikmesriikidega ja komisjoni erinevates talitustes.

Kui nõukogu on suunised vastu võtnud, moodustavad need aluse riiklike strateegiliste raamistike ja nendele tuginevate rakenduskavade ettevalmistamiseks.

2. ÜHTEKUULUVUS, MAJANDUSKASV, TÖÖHÕIVE

2.1. Uuendatud Lissaboni tegevuskava

Euroopa Ülemkogu 2000. aasta märtsi Lissaboni kohtumise⁷ järeldused – põhitekst, milles on määratletud Lissaboni strateegia – sätestavad strateegia ning suure hulga eesmärke ja vahendeid, mis muudaksid Euroopa Liidu dünaamilisemaks ja konkurentsivõimelisemaks. Euroopa Ülemkogu 2001. aasta Göteborgi kohtumisel lisati nendele eesmärkidele keskkonnakaitse mõõde.

⁵ KOM(2004) 492, 14.7.2004. Ülejäänud dokumendis kasutatakse sõna “fondid” nende kolme fondi kohta ja “struktuurifondid” siis, kui viidatakse üksnes ERFile ja ESFile.

⁶ KOM(2004) 492, artikkel 23.

⁷ Eesistujariigi järeldused, Euroopa Ülemkogu Lissaboni kohtumine, 23. ja 24.3.2000.

Protsessi vahekokkuvõttes tõdeti, et seni on strateegia elluviimist saatnud vahelduv edu. Pärast paljutootavat algust 2000. aastal aeglustus tööhõive kasv järsult, samas kui tootlikkuse kasv on olnud kogu aeg peetumustvalmistav, osaliselt suutmatuse tõttu kasutada täielikult teadmispõhise majanduse ning side- ja infotehnoloogia eeliseid. Kuigi nõrgad majandustulemused on osaliselt sõltuvuses maailmamajanduse arengu aeglustumisest, tuleb näha rohkem vaeva, et suurendada majanduskasvu potentsiaali ja tööhõivet Euroopas.

Veebruaris 2005 pakkus komisjon Euroopa Ülemkogule, mis kohtus 2005. aasta märtsis, välja uue majanduskasvu ja tööhõive partnerluse⁸. Ülemkogu kinnitas selle eesmärgid ja rõhutas vajadust taaskäivitada Lissaboni strateegia.

See uuendatud tegevuskava näeb ette, et *“liit peab mobiliseerima kõik asjassepuutuvad riiklikud ja ühenduse ressursid – ühtekuuluvuspoliitika kaasa arvatud”*⁹. Samuti tõdeti vajadust Lissaboni eesmärkide parema omaksvõtu järele kohalikul tasandil, mis hõlmab piirkondlikke ja kohalikke jõude ning tööturu osapooli. See on eriti oluline valdkondades, kus lähedus on määrava tähtsusega, näiteks innovatsioon ja teadmispõhine majandus, tööhõive, inimkapital, ettevõtlus, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete (VKEde) toetamine ja juurdepääs riskikapitalile. Veelgi enam, riiklik poliitika peaks samuti järjekindlalt tegelema samade strateegiliste eesmärkidega, et mobiliseerida suurim hulk ressursse ja vältida vastuolulist tegevust kohalikul tasandil.

Pärast Euroopa Ülemkogu kohtumist 2005. aasta märtsis on komisjon võtnud vastu ühtsed suunised majanduskasvu ja tööhõive¹⁰ kava jaoks, et aidata liikmesriike riiklike reformiprogrammide väljatöötamisel. Samal ajal valmistab komisjon ette ühenduse Lissaboni programmi.

2.2. Ühtekuuluvuspoliitika panus majanduskasvu ja töökohtade loomisesse

Ühtekuuluvuspoliitika aitab juba praegu kaasa Lissaboni strateegia elluviimisele. Sõltumatud hindamised näitavad, et kõnealusel poliitikal on olnud oluline makromajanduslik mõju, eriti vähemarenenud piirkondades, kusjuures mõju ELile tervikuna on olnud mitmekordne¹¹. Mobiliseerides majanduskasvu potentsiaali, mis on olemas kõikides piirkondades, parandab ühtekuuluvuspoliitika majandusliku arengu geograafilist tasakaalu ja tõstab majanduskasvu potentsiaalset määra kogu liidus. Selleks, et EL saavutaks Lissabonis püstitatud eesmärgid, peavad kõik piirkonnad – eelkõige need, kus tootlikkuse ja tööhõive potentsiaal on suurim – andma oma osa.

Lisaks annab ühtekuuluvuspoliitika panuse majandusliku ja poliitilise integratsiooni tugevdamisesse, näiteks arendades infrastruktuurivõrke ja juurdepääsu üldhuviteenustele, aidates ühenduse kodanikel oma oskusi täiendada, parandades juurdepääsu kaugematele piirkondadele ja soodustades koostööd.

On mitmeid viise, kuidas ühtekuuluvuspoliitika saab ka edaspidi anda olulise panuse Lissaboni prioriteetide elluviimise:

⁸ Teatis kevadisele Euroopa Ülemkogule “Koostöö majanduskasvu ja töökohtade loomise nimel – Lissaboni strateegia uus algus”, KOM(2005) 24, 2.2.2005.

⁹ Eesistujariigi järeldused, Euroopa Ülemkogu, märts 2005.

¹⁰ KOM(2005) 141.

¹¹ Vt kolmas ühtekuuluvuse aruanne, lk 149.

- **Investeeringimine kõrge majanduskasvu potentsiaaliga piirkondadesse.** Piirkondades, kus on kõrge potentsiaal jõuda kiiresti järele ülejäänud ELile, aga kus riigisisised rahalised vahendid ei pruugi olla piisavad kõikide olemasolevate võimaluste kasutamiseks, on võimalik saada investeeringutelt suurt kasumit.
- **Investeeringimine majanduskasvu ja tööhõive edendajatesse.** Ühtekuuluvuspoliitika keskendub investeeringumisele inim- ja füüsilisse kapitali, mis on majanduskasvu ja tööhõive potentsiaali seisukohast kriitilise tähtsusega, kaasa arvatud füüsiline ning side- ja infotehnoloogia infrastruktuur, teadussuutlikkus ja innovatsioon, haridus ja väljaõpe ning töötajate kohanemisvõime.
- **Keskmise tähtajaga ja pikemaajaliste ühtsete strateegiate rakendamise toetamine.** Ühtekuuluvuspoliitika on ainus poliitika, mis näeb ette stabiilse seitsmeaastase investeeringisraamistiku.
- **Sünergia ja vastastikuse täiendavuse arendamine ühenduse muude poliitikavaldkondadega.** Ühtekuuluvuspoliitika toimib võimsa hoovana ühenduse muude poliitikavaldkondade rakendamisel. Näiteks rahastatakse ühtekuuluvusfondist abi saavates riikides üleeuroopaliste võrgustike projekte otseselt Ühtekuuluvusfondist, mille tulemusena paraneb oluliselt nende juurdepääsetavus ülejäänud Euroopa jaoks; ühtekuuluvuspoliitika toetab tugevalt vastavuse saavutamist ühenduse õigustiku keskkonnakaitsealaste sätete ja säästva arengu laiemate eesmärkidega; ühtekuuluvuspoliitika toetab ka TTA poliitikat ja selle suundi, mis on seotud eelkõige teadustöö infrastruktuuride ja teadustöö inimressursside arendamisega, ning samuti ühenduse innovatsiooni- ja VKE-poliitikat.
- **Lisaressursside mobiliseerimine.** Ühtekuuluvuspoliitika kaudu kaasrahastatud tegevus kindlustab ELi rahaliste vahendite kõrge täiendavuse taseme, eelkõige suunates investeeringumiseks mõeldud ressursid valdkondadesse, kus kulutuste mõju ja lisaväärtus on kõige suurem. See aitab suunata suuremal hulgal riigisiseseid ressursse, nii riiklikke kui eravahendeid, ühtsetesse riiklikesse ja piirkondlikesse arengustrateegiatesse. Iga ELi tasandil ühtekuuluvuspoliitika raames kulutatud euro viib täiendavate kulutusteni, mis on keskmiselt 0,9 eurot vähemarenenud piirkondades (praegune eesmärk 1) ja 3 eurot piirkondades, kus viiakse läbi ümberkorraldusi (praegune eesmärk 2).
- **Valitsemistavade parandamine.** Ühtekuuluvusprogrammide rakendamise ainulaadne süsteem soodustab institutsioonilise suutlikkuse parandamist poliitika kavandamise ja rakendamise alal; hindamiskultuuri levimist; avaliku sektori ja erasektori partnerlussuhete loomist; läbipaistvust; piirkondlikku ja piiriülest koostööd ja parimate tavade vahetust. Samuti annab see oma panuse valitsemistavade parandamisse kõikidel tasanditel, suurendades vastutust ja aidates kaasa Lissaboni strateegia omaksvõtule piirkondlikul tasandil.
- **Territoriaalse ühtekuuluvuse ühtse käsitluse edendamine.** Ühtekuuluvuspoliitika võib aidata kaasa jätkusuutlike kogukondade loomisele, tagades majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaküsimuste lahendamise ühtsete uuendamise-, regeneerimis- ja arengustrateegiate kaudu nii linna- kui maapiirkondades.

Võttes arvesse erinevaid viise, mille abil ühtekuuluvuspoliitika saab anda panuse Lissaboni tegevuskava elluviimisse, sätestatakse järgnevas jaos 2007–2013 aastateks kavandatud ühtekuuluvuspoliitika uue raamistiku põhiaspektid.

3. ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA RAAMISTIK 2007–2013

3.1. Koondumine

Käesolevas jaos on kõne all ühtekuuluvuspoliitika uus raamistik seoses vajadusega temaatilise ja geograafilise koondumise järele. Kuna oluline on ka ressursside koondumine, tuleb juttu ka haldusest.

Majandustoodangu kasv põhineb kahel teguril: tööhõive ja tootlikkuse kasv. Need tegurid on omavahel tihedalt seotud ja maksimaalse mõju saavutamiseks tuleb neid edendada paralleelselt. Soodustamiseks säästvat arengut ja tugevdamaks konkurentsivõimet teadmispõhise majanduse keskkonnas aastate 2007–2013 riiklike ja regionaalarengu programmide raames, on oluline koondada ressursid peamiste infrastruktuuride, inimkapitali ning teadustöö ja innovatsiooni valdkonda, kaasa arvatud juurdepääs side- ja infotehnoloogiale ja selle strateegiline kasutamine. Nõutavad on nii materiaalsed kui immateriaalsed vahendid.

Poliitikavaldkondade valik selleks, et liikmesriik või piirkond saavutaks majanduskasvuks sobiva investeringute kombinatsiooni, sõltub riigi või piirkonna omadustest, majandustegevuse struktuurist ning struktuuriliste puuduste olemusest ja ulatusest ning sealsetest potentsiaalsetest suhtelises eeliseisundis olevatest valdkondadest. Poliitikavaldkondade kombinatsioon kujuneb välja aja jooksul, nii et tegevusliigid ja kasutatavad vahendid muutuvad. Iga liikmesriik ja piirkond peab leidma oma arenguks sobiva poliitikavaldkondade kombinatsiooni, arvestades oma majanduslike, sotsiaalsete, keskkonnavalaste, kultuuriliste ja institutsiooniliste tingimuste eripära.

Ehkki valik võib kontekstist tulenevalt varieeruda, tagatakse koondumine programmide ja projektide tasandil, hõlmates vaid neid elemente, mis annavad panuse majanduskasvu ja töökohtade loomisse. See on valitsev põhimõte, mida komisjon järgib läbirääkimistes erinevate riiklike ja regionaalsete programmide üle.

Ajastus on samuti oluline küsimus seoses ühtekuuluvuspoliitikaga liikmesriikides, mille puhul Euroopa Liidu vahendid omandavad makromajandusliku mõõtme. Lühiajalises plaanis tekitavad need vahendid survet inflatsioonile (näiteks ehitussektoris), avaldades lisasurvet jooksevkontole (kapitalikaupade impordi jms tulemusena) ja eelarvele (tulenevalt kaasrahastamise korrast). Seepärast on tähtis, et liikmesriigid ja piirkonnad korraldaks oma investimisprogrammid sellisel viisil, et pakkumispoolsed kitsaskohad oleks kaetud ja tootlikkus suureneks, nii et nõudlusega seotud surve nominaalmajandusele oleks tasakaalustatud.

Samuti tuleb arvesse võtta ühenduse poliitika teisi prioriteete, esiteks nende potentsiaali tõttu anda panus majanduskasvu ja tööhõivesse ühtekuuluvuspoliitika programmide raames, ja teiseks selleks, et edendada sünergiat muude ELi poliitikavaldkondadega kohalikul tasandil.

3.2. Lähenemine

Piirkondade ja liikmesriikide jaoks, kes saavad ühtekuuluvuspoliitika toetust uue lähenemiseesmärgi raames, on põhieesmärk **stimuleerida majanduskasvu potentsiaali**, et säilitada ja saavutada kõrgeid majanduskasvu määrasid. Seda eesmärki vaadeldes tuleks arvesse võtta laienenud liidus aset leidvat pretsedenditult erinevuste suurenemist, nende

erinevuste vähendamiseks vajalike jõupingutuste pikaajalisust ja vajadust suurendada kogu liidu konkurentsivõimet.

Seepärast keskenduvad nende strateegiad investeeringutele ja ühisteenustele, mis on vajalikud pikaajalise konkurentsivõime, töökohtade loomise ja säästva arengu edendamiseks. Selleks, et avada piirkondlikku ja kohalikku majandust, rajada nõuetekohane äritegevuse tugiraamistik ja kasutada võimalusi, mida pakub ühtne turg, tuleb luua alusinfrastruktuur ja põhiteenused, neid ajakohastada ja laiendada. Veelgi enam, vaja on märkimisväärsed jõupingutusi, et laiendada investeerimist inimkapitali; parandada juurdepääsu tööhõivele; suurendada sotsiaalset kaasatust; ning algatada ja viia läbi haridus- ja väljaõppesüsteemide reform.

Lisaks jõupingutustele, mis on suunatud alusinfrastruktuuridele, on vaja astuda samme piirkondade tootmisvõime moderniseerimiseks ja restruktureerimiseks, osutades teenuseid ettevõtetele, eelkõige VKEdele; parandades juurdepääsu rahastamisele; soodustades TTAd ja innovatsiooni; arendades inimressurse; ja soodustades side- ja infotehnoloogia kättesaadavust, levikut ja kasutamist.

Institutsioonilise suutlikkuse ja institutsioonilise korra tugevdamine on äärmiselt oluline efektiivse poliitika kavandamiseks ja elluviimiseks.

3.3. Piirkondlik konkurentsivõime ja tööhõive

Selle eesmärgi raames on tähtis keskenduda piiratud arvule võtmeprioriteetidele, eelkõige teadustööle, innovatsioonile, juurdepääsetavusele ja uute töökohtade loomisele, et tagada piiratud rahaliste vahendite kasutamine parimal viisil. Investeermisel inimkapitali võib olla oluline roll sujuva kohanemise kindlustamisel pärast majanduslikke muutusi ja restruktureerimist.

Selle uue piirkondlikku konkurentsivõimet ja tööhõivet käsitleva eesmärgi mõte on **ette näha ja soodustada majanduslikke muutusi**, parandades ELi piirkondade konkurentsivõimet ja atraktiivsust teadmistepõhisesse majandusse, ettevõtlusse, teadustöösse, ülikoolide ja ettevõtete koostöösse ning innovatsiooni investeerimise kaudu; transpordi- ja telekommunikatsiooni-, energeetika- ja tervishoiuinfrastruktuurile juurdepääsu loomise kaudu; keskkonnakaitse ja riskiennetamise kaudu; töötajate ja ettevõtete kohanemisvõime toetamise kaudu; tööturul osalemise suurendamise kaudu ning sotsiaalse kaasatuse ja jätkusuutlike kogukondade soodustamise kaudu.

Tööstuspiirkondade vorm on erinev. Paljudele tööstuspiirkondadele on iseloomulik suurte tootmisettevõtete olemasolu, suur rahvastikutihedus ja kõrge majanduskasvu määr, sellal kui teistes on ühendatud nüüdisaegne tööstus (eelkõige VKEd) ja suhteliselt kiiresti kasvav teenindussektor. Seoses vajadusega reageerida üleilmastumise nõudmistele ja kohaneda üha kiirenevate majanduslike muutustega, võib mõlemat tüüpi piirkondades siiski tulla ette mõningate linnapiirkondade allakäiku ja vaesust, ülerahvastatust, survet keskkonnale ja tervise halvenemist. Skaala teises otsas asub palju tööstuspiirkondi, mis alles hakkavad muutustega kohanema ning kus tööstusbaasi mahajäämus ei ole piisavalt tasakaalustatud uute tegevusaladega.

Samas on **madala rahvastikutihedusega** piirkondades majandusarengu edasiviijateks sageli väikesed ettevõtted, kuid needki on vastamisi samasuguste probleemidega. Madala rahvastikutiheduse tõttu on nimetatud probleemide lahendamine raskem ning sotsiaalmajanduslik olukord ei ole seetõttu viimase kümne aasta jooksul muutunud.

Maapiirkondades on majanduslik olukord väga varieeruv. Mõned piirkonnad on hästi ühendatud linnakeskustega ning ehkki põllumajandusel on jätkuvalt oluline roll, toimub seal hoogne majanduse mitmekesistumine ja kasv teenindussektoris, näiteks turismi vallas. Teistel, kaugematel maapiirkondadel tuleb võidelda probleemidega, mis tulenevad väga hajutatud asustusest ja vananevast rahvastikust, kehvast tehnilisest ja sotsiaalsest infrastruktuurist, ebapiisavast teenindussfäärist ja vähesest seotusest muu majandusega.

Uutel piirkondliku konkurentsivõime ja tööhõive programmidel tuleb tegeleda kõigi nende erinevate probleemidega ning abistada piirkondi restruktureerimisel ja uute tegevuste loomisel kooskõlas uuendatud Lissaboni tegevuskavaga.

3.4. Euroopa territoriaalne koostöö

Uue koostööeesmärgi mõte on soodustada liidu territooriumi **tihedamat integratsiooni** selle kõikides mõõtmetes. Sel moel toetab ühtekuuluvuspoliitika liidu territooriumi **tasakaalustatud ja säästvat arengut** makropiirkondade tasandil ja vähendab “barjääriefekte” piiriülese koostöö ja parimate tavade vahetamise kaudu.

Nende sammude aluseks on asjaomaste (riiklike, piirkondlike, kohalike) territooriumide ühtsed arengustrateegiad ja peamiste huvirühmade omavaheline suhtlemine. Sellistena on neil ilmselge üleeuroopaline lisaväärtus, mis suureneb veelgi laienenud ja mitmekesistunud liidus.

3.5. Valitsemistavad

Ühtekuuluvuspoliitika kontekstis on valitsemistavade küsimusel mitu erinevat mõõdet.

Esimene puudutab teatavaid riiklike organisatsioonide tunnuseid, mis on seotud **avaliku sektori poliitika tulemuslikkuse ja eduga**. Riikide ja piirkondade jaoks, eelkõige nende jaoks, mis on abikõlblikud seoses lähenemise eesmärgiga, on avaliku sektori kvaliteet ja tootlikkus reformide elluviimiseks ja heade valitsemistavade rakendamiseks väga oluline, seda eriti majanduse, tööhõive, sotsiaalsfääri, hariduse, keskkonnakaitse ja õiguse valdkonnas. See aitab parandada mitte ainult ELi ühtekuuluvuspoliitika rakendamist, vaid ka üldisi majandustulemusi.

Kui institutsioonilist suutlikkust ja valitsemistavasid peetakse nõrgaks, siis peaks nende tugevdamine olema vähemarenenud piirkondades võtmeprioriteet. Majandusliku konkurentsivõime ja tugevama kodanikuühiskonna jaoks on oluline mitte ainult tugev infrastruktuur, vaid ka seaduste jõustamine mittediskrimineerival, prognoositaval ja läbipaistval viisil; kaubeldavate omandiõiguste (sh intellektuaalomandi õigused) loovutamine ja jõustamine; avatud riigihangete süsteem ja valitsus, mis minimeeriks ettevõtjate halduskulusid.

Seega peaksid liikmesriigid siseriiklike strateegiaid arendades süstemaatiliselt analüüsima, mil määral saavad efektiivsed, aruandekohustuslikud ja läbipaistvad riiklikud haldusorganid suurendada tootlikkuse taset. Seepärast peaksid struktuurifondid toetama riiklike haldusorganite suutlikkuse suurendamist riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil ning tõhustama majandustegevuse, poliitika väljatöötamise ja rakendamise haldusraamistikku, mis hõlmaks seadusandliku tegevuse tõhustamist, poliitikaalaste ettepanekute hindamist ja mõjuanalüüsi ning teostusmehhanismide korrapärasest kontrollimist.

Teine mõõde on seotud meetmete ja sammudega, mis on vajalikud liikmesriikide suutlikkuse suurendamiseks **ühtekuuluvuspoliitika haldamise ja rakendamise** valdkonnas. Fondide mõistlikuks ja efektiivseks haldamiseks on vaja asjakohaseid, tulemuslikke ja läbipaistvaid struktuure kesketes ja piirkondlikes haldusorganites, mis on võimelised lahendama fondide rakendamisega seotud ülesandeid, nagu riigihanked, finantskontroll, seire, hindamine ning pettuse ja korruptsiooni ärahoidmine ja tõkestamine. Fondide tulemuslikku kasutamist mõjutab ka projekti haldajate suutlikkus arendada välja ja rakendada kõrgetasemelisi projekte. Kui ressursse kasutatakse tõhusalt ja läbipaistvalt, mõjub nende nähtavus juba iseenesest eraettevõtjatele ja sotsiaalpartneritele julgustavalt ning loob tingimused, milles eraettevõtjad saavad teha ise oma investeerimisalaseid otsuseid. Seepärast tuleb astuda samme ka selles valdkonnas ning toetada neid tehnilise abiga.

Eelnevaga seotud ja äärmiselt oluline ühtekuuluvuspoliitika tulemuslikkust määrav faktor on kõikide, kaasa arvatud piirkondliku ja kohaliku tasandi huvirühmade vaheliste **partnerlussuhete** kvaliteet programmide ettevalmistamisel ja rakendamisel. Lisaks on tugev partnerlus komisjoni ja liikmesriikide vahel aluseks ühtekuuluvusstrateegia kindlaksmääramisele ja selle hilisemale rakendamisele rakenduskava kaudu.

Partnerlusel põhinevate innovatiivsete projektide arendamine, kodanike osaluse soodustamine avaliku sektori poliitika kavandamises ja elluviimises ning ka kogukondadevahelise ja -sisese suhtlemise parandamine võib anda panuse sotsiaalse ja inimkapitali loomisesse, mille tulemuseks on jätkusuutlik tööhõive, majanduskasv, konkurentsivõime ja sotsiaalne ühtekuuluvus. Selles kontekstis on oluline, et peamised huvirühmad riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil toetaksid reformikava, nii et ressursid **koonduksid tööpoolest** majanduskasvu ja töökohtade loomise kavale, ning rajaksid selleks vajalikud partnerlusvõrgustikud.

Piirkondi julgustatakse arendama välja regionaalseid säästva arengu strateegiaid ning jõudma üksmeelele peamiste huvirühmade regulaarse ja süstemaatilise dialoogi kaudu saavutatavate eesmärkide suhtes. Partnerlus on oluline arengustrateegiate väljatöötamisel ja rakendamisel ning põhineb huvirühmade (näiteks pädevate asutuste, majandus- ja sotsiaalpartnerite ning kodanikuühiskonna esindajate, sh valitsusväliste organisatsioonide) osalemisel ja nõupidamistel nendega. Partnerlus loob aluse avatusele ja läbipaistvusele programmide ettevalmistamisel ja rakendamisel.

Avaliku ja erasektori partnerlus

Avaliku ja erasektori partnerlus võib olla asjakohane investeerimise rahastamise meetod, kui on olemas arvestatav tegevusruum erasektori kaasamiseks, eriti valdkondades, kus riiklikust omandist loobumine ja täielikult turule lootmine ei ole võimalik või asjakohane. Lisaks finantsvõimendusele, mida avaliku ja erasektori partnerlus pakub, parandab see projektitasandil ka projektide rakendamise ja edasise haldamise kvaliteeti. Seepärast julgustatakse liikmesriike otsustama sellise partnerluse kasuks, kui see on teostatav. Avaliku ja erasektori partnerluse peamised kasutegurid on alljärgnevad:

- avalik sektor pääseb juurde suurele hulgale erasektori oskustele, mis peaks võimaldama avalikul sektoril pakkuda teenuseid tõhusamal ja majanduslikult efektiivsemal viisil
- erasektor võtab enda kanda suure hulga riske, mis tavapärase riigihanke puhul oleks avaliku sektori kanda

- kui üks osaleja vastutab integreeritud paketi raames nii kavandamise, ehitamise, haldamise kui ka rahastamise eest, on võimalik töötada suurema tõhususega.

Kaaludes, kas viia teatav projekt läbi avaliku ja erasektori partnerluse raames, on oluline teatavate tingimuste täitmine, eelkõige asjakohase õigusliku raamistiku loomine, enne kui leitakse lepingupartner kaupade ja teenuste hankimiseks.

Avaliku ja erasektori partnerluskokkulepped toimivad kõige paremini siis, kui riigi valitsus on võtnud selgesõnalise poliitilise kohustuse kaasata erasektor avaliku sektori projektidesse. Avaliku ja erasektori partnerluseks erinevates poliitikavaldkondades on vaja selgeid ja spetsiifilisi raamistikke; viimased varieeruvad näiteks selle järgi, mil määral on võimalik kulusid kasutustasu kaudu tagasi saada, ja sotsiaalsete eesmärkide ulatuse järgi.

EL toetab avaliku ja erasektori partnerlust, rahastades struktuurifondide ja Ühtekuuluvusfondi kaudu projekte, mis vastavad kõikidele vajalikele kriteeriumitele. Suuremate projektide puhul julgustab komisjon liikmesriike laskma hinnata nende sobivust avaliku ja erasektori partnerluseks. Siin võivad EIP ja EIF anda väärtusliku panuse.

4. ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA SUUNISED, 2007–2013

Võttes arvesse eeltoodut ja uuendatud Lissaboni tegevuskava majanduskasvu ja töökohtade loomise kohta, peaksid programmid, mida kaasrahastatakse ühtekuuluvuspoliitika kaudu, suunama vahendeid eelkõige kolme alljärgneva prioriteedi¹² elluviimisse:

- suurendada **liikmesriikide, piirkondade ja linnade atraktiivsust**, parandades juurdepääsetavust, tagades teenuste küllaldase kvaliteedi ja taseme, ning säilitades nende keskkonnaalast potentsiaali;
- soodustada **innovatsiooni, ettevõtlust ning teadmispõhise majanduse** kasvu teadustöö- ja innovatsioonialase suutlikkuse kaudu, kaasa arvatud uued side- ja infotehnoloogiad;
- luua **rohkem ja paremaid töökohti**, suurendades tööhõive või ettevõtluse atraktiivsust suurema hulga inimese jaoks, parandades töötajate ja ettevõtete kohanemisvõimet ning suurendades investeerimist inimkapitali.

Järgnevalt võetakse vaatluse alla kõigi nende laialdaste valdkondade põhiaspektid, käsitledes iga rubriigi konkreetseid suuniseid. Loomulikult ei ole kõik need üksikasjalised suunised asjakohased kõikide piirkondade puhul. Kõige sobivam investeeringute valik sõltub eelkõige iga liikmesriigi ja piirkonna tugevate ja nõrkade külgede analüüsist. **Suunised kujutavad endast pigem ühtset raamistikku, mida liikmesriigid ja piirkonnad võiksid kasutada riiklike ja piirkondlike programmide arendamisel, eelkõige eesmärgiga hinnata nende panust liidu eesmärkide saavutamisse ühtekuuluvuse, majanduskasvu ja tööhõive valdkonnas.** Suunised on vajalik, kuid mitte ainus tingimus õige koondumise taseme saavutamiseks iga liikmesriigi ja piirkonna võtmeprioriteetides vastavalt uuendatud Lissaboni tegevuskavale.

¹² Teatis kevadisele Euroopa Ülemkogule "Koostöö majanduskasvu ja töökohtade loomise nimel – Lissaboni strateegia uus algus", KOM(2005) 24, 2.2.2005.

Kooskõlas Lissaboni majanduskasvu ja töökohtade loomise strateegia taaskäivitamisega peaks ühtekuuluvuspoliitika keskenduma rohkem teadmistele, teadustööle ja innovatsioonile ning inimkapitalile. Seega tuleks märgatavalt suurendada üldist rahastamistegevust nendes valdkondades. Lisaks peaksid liikmesriigid saama innustust majanduskasvu ja tööhõive vallas nähtavalt positiivseid tulemusi andnud parimatest tavadest.

Liikmesriigid ja piirkonnad peaksid taotlema **meeste ja naiste võrdsuse** eesmärgi programmide ja projektide ettevalmistamise ja rakendamise kõikides etappides. Selle saavutamiseks saab astuda konkreetseid samme võrdsuse soodustamiseks või diskrimineerimise tõkestamiseks, samuti võtta hoolikalt arvesse seda, kuidas teised projektid ja fondide haldamine võib mõjutada naisi ja mehi.

4.1. SUUNIS: Euroopa ja selle piirkondade muutmine atraktiivsemateks investeerimis- ja töökohtadeks

Üks majanduskasvu ja tööhõive eeltingimusi on vajaliku infrastruktuuri (nt transport, keskkond, energeetika) kättesaadavuse tagamine ettevõtetele. Nüüdisaegne infrastruktuur on paljude ettevõtete tulemuslikkuse seisukohast oluline faktor, mis mõjutab piirkondade majanduslikku ja sotsiaalset atraktiivsust. Investeerimine infrastruktuuri mahajäänud piirkondades, eriti uutes liikmesriikides, soodustab majanduskasvu ja kiirendab seeläbi nende lähenemist ülejäänud liidule. Vahendid peaksid tulema mitte üksnes toetustest, vaid ka laenudest, näiteks Euroopa Investeerimispanngalt (EIP). Liikmesriikidele tuleb anda rohkem võimalusi kasutada EIP ekspertabi, et valmistada ette sobivaid projekte, mida Euroopa Liit rahastaks.

4.1.1. Transpordi infrastruktuuri laiendamine ja parendamine

Efektiivse, paindliku ja turvalise transpordi infrastruktuuri loomist võib pidada majandusliku arengu vajalikuks eeltingimuseks, kuna see edendab tootlikkust ja seega ka asjaomaste piirkondade arenguväljavaateid, soodustades inimeste ja kaupade liikumist. Transpordivõrgud edendavad kauplemisvõimalusi, suurendades efektiivsust. Üleeuroopaliste transpordi infrastruktuuride (eriti üleeuroopalise transpordivõrgu kolmekümne eelisprojekti asjaomaste osade) arendamine, keskendudes eriti piiriülestele projektidele, on väga oluline ka siseriiklike turgude suurema integratsiooni saavutamiseks, eriti laienenud liidu kontekstis.

Infrastruktuuri investeerimist tuleb kohandada asjaomaste piirkondade ja riikide erivajaduste ja majandusliku arengu tasemega. Tavaliselt hakkab infrastruktuuri investeeringute (nagu muudegi investeeringute) tootlus vähenema, kui teatav rahastamistase on ületatud. Majandustulu sellistest investeeringutest on kõrge siis, kui infrastruktuur on hõre ja põhivõrgud lõplikult valmis ehitamata, aga kui teatav tase on saavutatud, hakkab see tõenäoliselt vähenema.

Seepärast tuleb arvesse võtta piirkondliku majandusliku arengu taset ja suurte infrastruktuuri sihtkapitalide olemasolu. Vähimarenenud piirkondades ja riikides võivad rahvusvahelised ja piirkondadevahelised ühendused tuua pikaajalises plaanis suuremat tulu ettevõtete suurenenud konkurentsivõime näol ning samuti soodustada tööjõu liikuvust. Teisest küljest võib piirkondliku transpordi infrastruktuuri ehitamine olla asjakohasem piirkondades, kus majandusbaas on hajutatud ja väikesemõõduline ning asustumuster põhineb väikelinnadel. Ühtluspriikondades, ja vähemal määral ka üleminekupiirkondades, kus teedevõrk on ebapiisav, tuleks rahastada ka majanduslikult oluliste teede ehitamist.

Transporti investeerimise kasutegurite maksimeerimiseks peab fondide toetus olema rajatud mitmele põhimõttele.

Esiteks tuleks kasutada objektiivseid kriteeriume, et määrata kindlaks kavandatava infrastruktuuriinvesteeringu tase ja olemus. Potentsiaalset tootlikkust tuleks mõõta näiteks asjaomaste piirkondade majandusliku arengu taseme ja majandustegevuse laadi, infrastruktuuride üldise tiheduse või ülerahvastatuse taseme alusel. Sotsiaalset tootlikkust välja selgitades tuleb võtta arvesse kavandatavate infrastruktuuriprojektide sotsiaalset ja keskkonnamõju.

Teiseks tuleks võimalikult suures ulatuses järgida keskkonna säästmise põhimõtet kooskõlas valge raamatuga¹³. Kõige olulisemaks tuleks pidada autotranspordi ülekaalu tasakaalustamist Euroopas, soodustades alternatiivseid ja kombineeritud transpordiviise.

Kolmandaks tuleks ühtluspriirkondades erilist tähelepanu pöörata raudteesüsteemi uuendamisele, valides hoolikalt prioriteetseid valdkondi, tagades nende koostalitlusvõime Euroopa raudteetranspordi juhtimissüsteemi raames.

Neljandaks peaks transpordi infrastruktuuri investeerimisega kaasnema asjakohane liiklusjuhtimine, mille puhul erilist tähelepanu pööratakse ohutusele, kooskõlas siseriiklike ja ühenduse standarditega. Siseriiklikud ja piirkondlikud strateegiad peaksid võtma arvesse vajadust saavutada tasakaalustatud (ja selge) jaotus transpordiliikide vahel, mis rahuldab nii majanduslikke kui keskkonnavalaseid vajadusi. Strateegiad peaksid hõlmama näiteks intelligentseid transpordisüsteeme, multimodaalseid platvorme ja eelkõige tehnoloogiaid, mis on kasutusel Euroopa raudteetranspordi juhtimissüsteemis ja SESAMEs (programm Euroopa lennuliikluse juhtimise süsteemi ühtlustamiseks).

Ülaltoodud põhimõtetele toetuvad tegevussuunised on alljärgnevad:

Liikmesriigid peaksid eelistama **30 üleeuroopalise tähtsusega projekti**, mis paiknevad liikmesriikides ja lähenemise eesmärgi¹⁴ raames abikõlblikes piirkondades. Ülejäänud üleeuroopaliste võrkude projekte tuleks toetada juhul, kui toetamine on tõsiselt põhjendatud, arvestades projekti panust majanduskasvu ja konkurentsivõimesse. Selles projektide rühmas tuleb piiriülestele suhetele ja projektidele, mille üle teostavad järelevalvet selleks määratud Euroopa koordinaatorid liikmesriikides, pöörata erilist tähelepanu. Liikmesriigid peaksid kasutama koordinaatoreid selleks, et lühendada ajavahemikku võrgu kavandamise otsusest selle tegeliku ehitamiseni.

Lisainvesteeringud **lisaühendustesse** on samuti olulised ühtse piirkondliku transpordi- ja sidestrateegia kontekstis, mis hõlmab linna- ja maapiirkondi, et tagada, et need piirkonnad saavad kasu suurte võrkude loodud võimalustest.

Raudtee infrastruktuuri toetamisel tuleks pöörata tähelepanu parema juurdepääsu tagamisele. Raudteetranspordi hinnad peaksid soodustama sõltumatute ettevõtjate juurdepääsu. Samuti peaksid need tõhustama kogu ELi katva koostalitlusvõimelise võrgustiku loomist. Kõik rahastatavad projektid peaksid hõlmama koostalitlusvõime nõuetele vastavust ja nende rakendamist ning Euroopa raudteetranspordi juhtimissüsteemi kohaldamist rongi pardal ja rööbasteel.

¹³ "Euroopa transpordipoliitika aastaks 2010: aeg otsustada", KOM(2001) 370.

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 884/2004/EÜ, 29.4.2004.

Keskkonnasäästlike **transpordivõrkude** soodustamine. Siia alla kuulub ühistransport (kaasa arvatud infrastruktuur linnaservas parkimiseks ja ühistranspordiga edasi sõitmiseks), liikluskavad, ringteed, suurem ohutus ristmikel, kergliiklus (jalgratta- ja kõnniteed). Samuti kuulub siia tegevus, millega tagatakse juurdepääs ühistransporditeenustele teatavatele sihtrühmadele (vanemaealised, puuetega inimesed) ja alternatiivsete kütuste jaotusvõrgud.

Selleks, et tagada transpordi infrastruktuuri optimaalne efektiivsus regionaalarengu soodustamisel, tuleks tähelepanu pöörata raskesti ligipääsetavate sisemaaterritooriumide **ühendamisele** üleeuroopalise võrguga (TEN-T) (vt kaarti lisas). Selleks tuleks soodustada lisäühenduste arendamist, keskendudes ühendvedudele ja säästvatele transpordile. Eelkõige peaksid sadamad ja lennujaamad olema ühendatud sisemaaga.

Rohkem tuleks pöörata tähelepanu **“mere kiirteede”** ja merelühisõitude arendamisele, mis on elujõuline alternatiiv pikamaatranspordile maanteedel ja raudteedel.

Kui liikmesriigid saavad toetust nii Ühtekuuluvusfondilt kui struktuurifondidelt, siis tuleb teha programmidel vahet tegevuse tüübi järgi, mida need fondid rahastavad: Ühtekuuluvusfond mängib põhirolli üleeuroopaliste transpordivõrkude toetamisel.

Struktuurifondid omakorda peaksid üldiselt keskenduma sellise infrastruktuuri väljaarendamisele, mis on seotud majanduskasvu stimuleerimise meetmetega (näiteks turismiarendus, tööstuspiirkondade atraktiivsuse suurendamine jne). Investeeringud maanteede infrastruktuuri täidavad ka üldist teoohutuse eesmärki.

Üleeuroopaliste transpordivõrkude eelarvest antud toetusi tuleks lisaks kaasrahastada ka Ühtekuuluvusfondist ja struktuurifondidest. Liikmesriigid peavad eelnevalt kindlaks määrama vahendi, mis sobib kavandatavatele projektidele kõige paremini. Rahastamist ühtekuuluvuspoliitika raames võib kombineerida üleeuroopaliste võrkude projekti (TEN) laenu>tagamisvahendiga.

4.1.2. Keskkonnakaitse ja majanduskasvu sünergia tugevdamine

Keskkonnainvesteeringud võivad tuua majandusele kasu kolmel viisil: need võivad kindlustada majanduskasvu järjepidevuse pika aja jooksul, vähendada väliseid keskkonnakulusid (nt tervishoiukulud, puhastuskulud või kahjude hüvitamine) ja stimuleerivad innovatsiooni ja töökohtade loomist. Tulevaste ühtekuuluvusprogrammide eesmärgiks peaks olema keskkonnakaitse ja majanduskasvu potentsiaalse sünergia tugevdamine. Kõnealuses kontekstis peaks olema esmase tähtsusega keskkonnakaitseteenused (nt jäätme- ja heitveekäitluse infrastruktuur), loodusvarade haldamine, maa-alade saastest puhastamine, et seda uueks majandustegevuseks ette valmistada, ning kaitse teatavate keskkonnariskide vastu.

Selleks, et maksimeerida majanduslikke kasutegureid ja minimeerida kulusid, tuleks tähtsustada keskkonnareostuse allikate kahjutuks tegemist. Jäätmemajanduse sektoris tähendab see keskendumist reostuse ennetamisele, jäätmete ringlussevõtule ja jäätmete biolagundamisele, mis on odavam ja võimaldab luua rohkem töökohti, võrreldes prügilasse ladestamise ja põletamisega, mis on kõige vähem soositud lahendused.

Arengustrateegiad peaksid põhinema piirkondade vajaduste ja konkreetsete probleemide eelneval hindamisel, kasutades sealjuures võimalusel asjakohaseid indikaatoreid. Tuleb astuda samme, et soodustada välise keskkonnakulude arvessevõtmist, toetades turupõhiste vahendite

kasutuselevõtmist ja arendamist (vt nt keskkonnatehnoloogiate tegevuskavas toodud vahendid).

Seega on soovitatavad tegevussuunised alljärgnevad:

Täita vajadust oluliste **infrastruktuuri** tehtavate investeeringute järele, eelkõige ühtluspriirkondades ja eriti uutes liikmesriikides, et saavutada kooskõla keskkonnakaitsealaste õigusaktidega, mis käsitlevad vett, jäätmeid, õhku ning looduse ja liikide kaitset.

Tagada **atraktiivsed tingimused ettevõtetele ja nende kvalifitseeritud oskustöölisele**. Selleks tuleb soodustada maakorraldust, mis vähendab valglinnastumist, ja tervendada füüsilist keskkonda, kaasa arvatud loodus- ja kultuurivarad. Investeeringud selles valdkonnas peaksid olema selgelt seotud innovatiivsete ja töökohti loovate ettevõtete arendamisega asjaomastes piirkondades.

Lisaks mujal käsitletud investeeringutele säästvasse energiasse ja transporti soodustada investeeringuid, mis toetavad ELi **Kyoto protokolliga võetud kohustusi**.

Võtta **riskiennetuse** meetmeid loodusressursside parema haldamise, sihtotstarbelisema teadustöö, side- ja infotehnoloogia parema kasutamise ning innovatiivsema avaliku halduse poliitika (vt kaart lisas) kaudu.

Kui liikmesriigid saavad toetust nii Ühtekuuluvusfondilt kui struktuurifondidelt, siis tuleb teha programmidel vahet tegevuse tüübi järgi, mida need fondid rahastavad. Ühtekuuluvusfond peaks üldiselt keskenduma infrastruktuuri investeeringutele vee, jäätmete ja õhusaaste valdkonnas, samal ajal kui struktuurifondid peaksid üldiselt keskenduma keskkonnajuhtimissüsteemide edendamisele, VKEdele mõeldud keskkonnasäästlike tehnoloogiate levitamisele ja saastunud alade tervendamisele.

4.1.3. Traditsiooniliste energiaallikate intensiivse kasutamise vähendamine

Eelnevaga seotud prioriteet on vajadus vähendada sõltuvust traditsioonilistest energiaallikatest, parandades energiaallikate efektiivsust ja kasutades taastuvaid energiaallikaid. Investeeringud nendes valdkondades aitavad tagada energiaga varustamise pikaajalises perspektiivis, toimides samal ajal innovatsiooniallikana ja luues ekspordivõimalusi.

Investeeringud traditsioonilistesse energiaallikatesse on samuti vajalik, et kindlustada energiaga varustamine. Eelkõige peaksid fondid keskenduma – kui on olemas tõendid turutõrgete kohta ja kui see ei ole vastuolus turu liberaliseerimisega – võrkude vastastikusele sidumisele, pöörates erilist tähelepanu üleeuroopalistele võrkudele, jaotusvõrkude tõhustamisele ning gaasi põhi- ja jaotusvõrkude ehitamisele ja tõhustamisele.

Tegevussuunised selles valdkonnas on alljärgnevad:

Toetada **energiaallikate tõhustamise** projekte ning madala energiakuluga arengumudelite levikut.

Toetada **taastuvate ja alternatiivsete tehnoloogiate** arendamist (tuule-, päikese-, biomassienergia), mis võivad anda ELile edumaa ja seega suurendada selle

konkurentsivõimet. Sellised investeeringud toetavad ka Lissaboni eesmärki tagada, et aastaks 2010 saadakse 21% elektrist taastuvatest energiaallikatest.

Suurendada investeeringuid traditsioonilistesse energiaallikatesse **võrkude** arendamiseks, kui on olemas tõendid turutõrgete kohta. Need investeeringud puudutavad peamiselt ühtluspriirkondi.

4.2. SUUNIS: Teadmiste ja innovatsiooni edendamine majanduskasvu huvides

Euroopa Liidu majanduskasvu ja töökohtade loomisega seotud eesmärgid nõuavad struktuurimuutust majanduses teadmispõhise tegevuse suunas. Selleks on vaja astuda samme mitmes vallas: tegeleda teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse (TTA) madalamate tasanditega, seda eriti erasektoris; soodustada innovatsiooni uute või täiendatud toodete, protsesside ja teenuste kaudu, mis on konkurentsivõimelised rahvusvahelisel tasandil; suurendada piirkondade võimet luua ja võtta kasutusele uusi tehnoloogiaid (eelkõige side- ja infotehnoloogia) ning senisest enam toetada riskide võtmist.

TTA kulude osakaal SKTst on suurenenud, kuid üksnes marginaalselt, ning, moodustades 1,9% SKTst, on see oluliselt väiksem kui Lissabonis sihiks seatud 3%¹⁵. Eeldatakse, et TTA kulude osakaalu suurenemise tulemusena 1,9%lt 3%le SKTst (et aastaks 2010 saavutada Lissabonis sihiks seatud osakaal) suureneb SKT tase aastaks 2010 1,7% võrra¹⁶. Ettevõtete investeeringud TTAsse on siiani oodatust oluliselt madalamad ja on ilmnunud märke sellest, et ka riiklikud investeeringud sellesse valdkonda on sattumas surve alla. Riikide sisesed ja vahelised erinevused TTA ja innovatsiooni investeeringutes on, eelkõige ettevõtete TTA investeeringute osas, palju suuremad kui sissetulekute erinevused. Kuigi on asutud ellu viima nii riiklikke kui ühenduse algatusi, on vaja astuda rohkem samme, et viia ettevõtete vajadused kooskõlla avaliku ja erasektori TTA institutsioonide TTA-alase pakkumisega.

Euroopa mahajäämus innovatsiooni valdkonnas suureneb: Euroopa innovatsiooni tulemustabel näitab, et üheksa innovatsiooni indikaatori poolest üheteistkümnest¹⁷ on Euroopa USAst tagapool. Lõhe ei ole vähenenud ka Euroopa *siseselt*, sest liiga sageli tuleb ette, et EL ei suuda muuta tehnoloogilisi edusamme tööstuslikeks toodeteks ja protsessideks. Ühtekuuluvuspoliitika saab aidata tegeleda peamiste probleemidega, mis põhjustavad Euroopa mahajäämust innovatsiooni valdkonnas, sealhulgas ebaefektiivsed innovatsioonisüsteemid, ettevõtluse vähene dünaamilisus või aeglane side- ja infotehnoloogia kasutuselevõtt ettevõtetes.

Selles kontekstis on vaja suurendada siseriiklikku ja piirkondlikku TTA-suutlikkust, toetada investeerimist side- ja infotehnoloogia infrastruktuuri ja levitada tehnoloogiaid ja teadmisi asjakohaste tehnoloogiasirde ja teadmiste vahetamise mehhanismide kaudu. Olemasoleva TTA potentsiaali paremat kasutamist võiks julgustada ettenägeliku piirkondliku poliitika ja muude piirkondlike strateegia kavandamise meetodite kaudu, mis hõlmavad regulaarset ja süstemaatilist dialoogi peamiste huvirühmadega. Samuti on oluline parandada ettevõtete, eelkõige VKEde suutlikkust TTA kasutuselevõtmisel, suurendada Euroopa tippteadlaste hulka ja kasutama aktiivsemalt nende teadmisi; suurendada erasektori ja avaliku sektori

¹⁵ "Teadusesse investeerimine: tegevusplaan Euroopa jaoks", KOM (2003) 226, 30.4.2003.

¹⁶ "Majanduskulud Lissabonita", SEK(2005) 385, 15.3.2005.

¹⁷ SEK(2004) 1475.

investeeringuid TTAse ja innovatsiooni ning julgustada TTA-partnerluse loomist liidu eri piirkondade vahel.

Kuigi otsetoetused on ka edaspidi olulised, eriti just ühtluspiirkondades, on vaja keskenduda kollektiivsete ettevõtlus- ja tehnoloogiateenuste pakkumisele ettevõtete rühmadele, et aidata neil tõhustada innovatsioonialast tegevust. Otsetoetused individuaalsetele ettevõtetele peaksid olema suunatud pigem ettevõtte TTA- ja innovatsioonialase suutlikkuse edendamisele, kui selle tootmiskulude ajutisele vähendamisele, millega kaasneb hulk koormavaid mõjusid. See on eriti oluline traditsioonilistes sektorites, eelkõige üleilmsele konkurentsile avatud sektorites, kus on vaja teha lisapingutusi konkurentsivõime säilitamiseks, ning ka VKEde puhul, mis on sageli suurimaks töökohtade loojaks piirkondlikul tasandil. Mis kõige tähtsam, neid põhimõtteid tuleb kohandada iga piirkonna eriomastele tingimustele, eelkõige VKEde vajadustele. Siseriiklikud ja piirkondlikud strateegiad peavad põhinema põhjalikul TTA investeerimisvõimaluste analüüsil.

Teadmised ja innovatsioon on kesksel kohal liidu pingutustes soodustada kiiremat majanduskasvu ja suurema hulga töökohtade loomist. Liidu tasandil on kavandatud kaks asjaomast raamprogrammi: TTA seitsmes raamprogramm ning konkurentsivõime ja innovatsiooni raamprogramm. Sünergia ühtekuuluvuspoliitika ja nende vahendite vahel on äärmiselt oluline ning siseriiklikud ja piirkondlikud arengustrateegiad peavad näitama, kuidas seda saavutada. Ühtekuuluvuspoliitika saab aidata kõikidel piirkondadel suurendada teadusuuringute- ja innovatsioonialast suutlikkust, toetades nii nende piirkondade efektiivset osalemist Euroopa teadusruumis ning teadusuuringute- ja innovatsioonialast tegevust ELis üldiselt. Eelkõige on sellel kaks tähtsat rolli. Esimene on aidata piirkondadel rakendada piirkondlikke innovatsioonistrateegiaid ja tegevuskavasid, millel võib olla oluline mõju konkurentsivõimele nii piirkondlikul tasandil kui liidus tervikuna; teine on aidata suurendada piirkonna teadusuuringute- ja innovatsioonialast suutlikkust tasemeni, kus see saab osaleda riikidevahelistes teadusprojektides.

Seega peaks piirkondlikud strateegiad keskenduma investeerimisele TTAse, innovatsiooni ja ettevõtlusesse; jälgimisele, et need investeeringud oleks kooskõlas piirkonna arenguvajadustega ning et need suunataks toodete, protsesside ja teenuste innovatsiooni; tehnosiirde ja teadmiste vahetamise edendamisele; side- ja infotehnoloogia arendamisele, levitamisele ja ettevõtetes kasutuselevõtmise soodustamisele ning rahastamisvõimaluste kindlustamisele ettevõtetele, kes soovivad investeerida kõrge lisaväärtusega kaupadesse ja teenustesse.

4.2.1. TTA-alaste investeeringute suurendamine ja parendamine

Euroopa ettevõtete konkurentsivõime sõltub otsustaval määral nende võimest tuua uued teadmised turule nii kiiresti kui võimalik. Seda võimet tugevdab avalik toetus TTAle, kaasa arvatud toetus ettevõtetele, mille puhul majanduslikud ja turutingimused seda õigustavad. Lisaks õigustavad riiklikku toetust TTAle teadustöö tulemuste omandiõiguse küsimused ja vajadus saavutada kriitiline mass teatavates teadusuuringute sektorites.

Regionaalpoliitika rakendamisel tuleb võtta arvesse TTA spetsiifilist iseloomu. Eelkõige nõuab TTA tihedat suhtlemist osalejate vahel, et edendada tippkeskuste kujunemist, mis on olulised kriitilise massi saavutamiseks. Oluline roll peab olema näiteks geograafilisel lähedusel, mis saavutatakse VKEde klastrite ja riiklike teadusasutuste juurde loodud innovatsioonikeskuste kaudu. Seetõttu peab TTA-alane tegevus olema ruumiliselt koondatud

ja samal ajal tuleb edendada madala TTA kontsentratsiooniga piirkondade suutlikkust toetust vastu võtta.

Vähemarenenud liikmesriikides ja piirkondades tuleks TTA arendada olemasolevate tippkeskuste juures ning vältida ressursside liigset ruumilist hajutamist. Samuti peaksid investeeringud täiendama seitsmendas raamprogrammis sätestatud Euroopa prioriteete ning toetama uuendatud Lissaboni tegevuskava eesmäärke. Prioriteediks peab olema uute ja turukõlblike toodete, teenuste ja oskuste arendamine.

TTA valdkonnas tehtavad sammud tuleb viia kooskõlla ELi TTA poliitikaga ja kõnealuste piirkondade vajadustega. Selleks kasutatavad meetodid peavad põhinema mõistlikul analüütilisel lähenemisel, nagu näiteks ettenägelik poliitika, ning samuti indikaatorite kasutamisel, nagu näiteks patendid; TTA inimressurssidel; erasektori ja avaliku sektori teadusasutuste asukohal; ning innovatiivsete ettevõtete klastrite olemasolul.

Tegevussuunised TTA valdkonnas võib määratleda alljärgnevalt:

Ettevõtetevahelise ning ettevõtete ja riiklike teadus-/kõrgharidusasutuste vahelise koostöö tugevdamine, toetades piirkondlike ja piirkondadevaheliste tippkeskuste **klustrite** loomist.

VKEde TTA-tegevuste toetamine ja VKEdele juurdepääsu võimaldamine TTA teenustele, mida pakuvad riiklikult rahastatavad teadusasutused.

Piirkondlike **piiriüleste ja riikidevaheliste algatuste** toetamine, mille eesmärgiks on teaduskoostöö ja -suutlikkuse tugevdamine ELi teaduspoliitika prioriteetsetes valdkondades.

Teadus- ja arendustegevuse suutlikkuse suurendamine, kaasa arvatud side- ja infotehnoloogia, teadusuuringute infrastruktuur ja inimkapital olulise kasvupotentsiaaliga valdkondades.

Piirkondades, mis on lähenemise eesmärgi raames abikõlblikud, saavad programmid aidata kaasa TTA ja hariduse infrastruktuuri (kaasa arvatud piirkondlikud teadusasutustevahelised ja -sisesed kiired andmevõrgud), sisseseade ja tehnika arendamisele nii riiklikult rahastatud teadusasutustes kui ettevõtetes, tingimusel, et need investeeringud on otseselt seotud piirkondliku majandusarengu eesmärkidega. See võib hõlmata ka teadusuuringute infrastruktuuri, mille puhul on otstarbekusuuringuid rahastatud varasematest raamprogrammidest. Seitsmenda raamprogrammi prioriteete toetades tuleks püüda välja arendada tekkivate ja olemasolevate tippkeskuste täielik potentsiaal ning suurendada investeerimist inimkapitali, eelkõige andes teadustöötajatele väljaõpet riiklikul tasandil ja luues atraktiivseid tingimusi välismaal väljaõppe saanud teadustöötajatele.

4.2.2. *Innovatsiooni edendamine ja ettevõtluse soodustamine*

Innovatsioon on komplekssete ja interaktiivsete protsesside tulemus, mis hõlmab ettevõtete võimet kasutada teistelt turul osalejatelt, organisatsioonidelt ja asutustelt saadud lisateadmisi.

Innovatsiooni investeerimine on ühtekuuluvuspoliitika kõige olulisemaks prioriteediks kogu liidus. Nende investeeringute kaasrahastamine peaks olema peamiseks prioriteediks uue piirkondliku konkurentsivõime ja tööhõive eesmärgi alla kuuluvates piirkondades, kus on vaja koondada piiratud rahalised ressursid, selleks et saavutada kriitiline mass ja tekitada võimendusefekt.

Peamine eesmärk peaks olema soodustada ettevõtluskliimat, mis soodustab uute teadmiste tootmist, levitamist ja kasutuselevõtmist ettevõtetes. Efektiivsete piirkondlike innovatsioonisüsteemide loomiseks tuleb majanduslikele, sotsiaalsetele ja poliitilistele osapooltele tutvustada maailma tipptasemel tehnoloogiaid ja ettevõtlustavasid ka väljaspool riiklikku või kohalikku tasandit. Selleks tuleb püüda teha koostööd innovatsiooni levikeskuste ja euroinfokeskustega, mida rahastatakse konkurentsivõime ja innovatsiooni raamprogrammi kaudu, eriti tehnoloogia ja informatsiooni riikidevahelise levitamise valdkonnas.

Loomisjärgus olevaid ettevõtteid, eelkõige neid, mis on seotud TTAga, tuleb toetada, eesmärgiga arendada teadusasutustega partnerlussuhteid, mis põhinevad pikaajalisel visioonil ja selgel turuorientatsioonil. Ühtekuuluvuspoliitika peaks püüdma kompenseerida turutõrkeid, mis takistavad innovatsiooni ja ettevõtlust. Meetmete eesmärk peaks olema olemasolevate tegevuskeskuste edasiarendamine, et kasutada piirkondlikku TTA potentsiaali ning soodustada piirkondadesisest ja -vahelist suhtlemist ja tehnoloogiaalast koostööd.

Riigiasutused peaksid tagama, et teadusasutused, erasektor ja avalik sektor kasutaksid täielikult ära omavahelise sünergiapotentsiaali.

Majandusliku arengu strateegiad võiks põhineda kogutud andmetel innovatiivse tegevuse kohta asjaomastes piirkondades, näiteks erapatentide kohta või innovatiivse tegevuse klastrite iseloomu, ulatuse ja arengupotentsiaali kohta, kaasa arvatud klastrid, mis hõlmavad nii erasektori kui avaliku sektori teadusasutusi. Selles osas on abi ka ühenduse innovatsiooniülevaadetest ja Euroopa innovatsiooni tulemustabelist.

Tegevussuunised selles valdkonnas on alljärgnevad:

Piirkondliku TTA-alase innovatsiooni ja hariduse efektiivsemaks ja ettevõtetele, eelkõige VKEdele, kättesaadavamaks muutmine, näiteks **tippkeskuste** rajamise, tipp tehnoloogiaga tegelevate VKEde teadus- ja tehnoloogiaasutuste juurde koondamise või suurte ettevõtete juurde piirkondlike klastrite loomise ja nende arendamise kaudu.

Ettevõtluse tugiteenuste pakkumine, et võimaldada ettevõtetel, eelkõige VKEdele, suurendada oma konkurentsivõimet ja osaleda rahvusvahelisel turul, eelkõige kasutades ära siseturu loodud võimalusi. Ettevõtlusteenused peaksid seadma esikohale sünergia ärakasutamise (nt tehnosiirde, teaduspargid, side- ja infotehnoloogia keskused, inkubaatorid ja nendega seotud teenused, koostöö klastritega) ning pakkuma traditsioonilisemat toetust juhtimise, turustamise, tehnilise abi, värbamise ning muude kutse- ja kommertsteenuste valdkonnas.

Euroopa Liidu tugevate külgede täielik ärakasutamine **ökoinnovatsiooni** valdkonnas. Ökoinnovatsiooni tuleks soodustada, samuti täiustada VKEde tegevust keskkonnajuhtimissüsteemide kasutuselevõtmise kaudu. Kui sellesse valdkonda investeeritakse praegu, siis on ELi ettevõtted tugeval positsioonil lähitulevikus, kui muud piirkonnad hakkavad hindama sellise tehnoloogia vajalikkust. See valdkond on selgelt seotud konkurentsivõime ja innovatsiooni raamprogrammiga.

Ettevõtluse soodustamine, **uute ettevõtete arendamise** ja loomise edendamine ning teadusasutuste või ettevõtete *spin-out* ja *spin-off* firmade soodustamine, kasutades erinevaid meetodeid (näiteks teadlikkuse tõstmine, prototüüpide loomine, juhendamine ning juhtimisalase ja tehnoloogilise abi pakkumine tulevastele ettevõtjatele).

On oluline tagada, et ettevõtted, kaasa arvatud VKEd, saaksid kasutada teadustöö tulemusi ärielistel eesmärkidel.

Eelistatavalt peaks ettevõtlusteenuseid pakkuma erasektor või organisatsioonid, mis kuuluvad nii avalikku kui erasektorisse. Need teenused peaksid olema tiptasemel, kergesti kättesaadavad, kergesti juurdepääsetavad ja vastama VKEde vajadustele. Nende teenuste kvaliteet tuleb määratleda ja selle üle tuleb teostada järelevalvet ning teenusepakkujate tegevus tuleb viia ühtsetele alustele, nt avaliku sektori ja erasektori partnerluse loomise ning tervikteenuse pakkumise kaudu.

Halduskord on sageli liiga keeruline. Informatsioon ja esialgne toetus peaks olema kättesaadav tervikteenuse pakkujate võrgu kaudu, mis võiks olla vahendajaks avaliku sektori ja toetuse taotleja vahel; see peaks hõlmama kõiki erinevaid tegevusi, mida kaasrahastatakse ühtekuuluvuspoliitika raames. Need teenusepakkujad peaksid olema pädevad kogu riigiabi valdkonnas – siseriiklikest või piirkondlikest kohustustest sõltumatult – ja nende tegevuse tõhusust tuleks regulaarselt kontrollida.

Sobivate tingimuste olemasolu korral tuleks eri kategooriatesse kuuluvatele ettevõtetele (nt tegevust alustavad ettevõtted või ettevõtted, mis on hiljuti vahetanud omanikku) või ettevõtjatele (nt noored inimesed, naised, vanemaealised töötajad või etniliste vähemuste kogukondadest pärit inimesed) pakkuda toetust, mis vastab nende konkreetsetele vajadustele. Ka koolides tuleks soodustada ettevõtlusalase hariduse andmist.

4.2.3. Infoühiskonna kõigile kättesaadavaks tegemine

Side- ja infotehnoloogia levitamine kogu liidu majanduses on võimas hoob nii piirkondade tootlikkuse kui konkurentsivõime parandamiseks. Side- ja infotehnoloogia levitamine ergutab ka tootmismeetodite ümberkorraldamist ning uute ettevõtete ja erateenuste esilekerkimist. Tõhusad ja tulemuslikud avalikud teenused – eelkõige e-valitsus ja e-tervishoiuteenused – suurendavad märkimisväärselt potentsiaali majanduskasvuks ja uute teenuste võimaldamiseks. Tehnoloogia laialdasem kasutuselevõtt edendab regionaalarengut, soodustades side- ja infotehnoloogia tippkeskuste rajamist ja kasvu ning arendades ühenduvust ja suhtlemist ettevõtete, eriti VKEde, vahel. Meetmed peaksid ergutama toodete ja teenuste arendamist, eesmärgiga soodustada ja stimuleerida erainvesteeringuid side- ja infotehnoloogiasse, tagades samal ajal konkurentsi nimetatud sektori sees.

Seega peaksid poliitikameetmed keskenduma VKEdele suunatud innovatsiooni tugiteenuste parandamisele, eesmärgiga hoogustada tehnosiiret teadusasutuste ja ettevõtete vahel. Ühtekuuluvuspoliitikat tuleks samuti kasutada teadmispõhises majanduses vajalike oskuste arendamiseks ning infosisu arendamiseks rakenduste ja teenuste osutamise teel (nagu näiteks e-valitsus, e-äri, e-kool, e-tervishoid), mis pakuvad huvitavat alternatiivi muudele, sageli kulukamatele teenuse osutamise mudelitele. See on eriti oluline kaugematel ja hõredalt asustatud aladel. On selge, et toodete ja sisupõhiste teenuste kasutamine ja arendamine saab toimida üksnes siis, kui asjakohane infrastruktuur on kättesaadav ja suudab toetada lairibateenuseid. Seepärast on oluline, et asjakohane lairibaside infrastruktuur oleks kasutatav kogu ELis kättesaadava hinnaga.

Reeglina tuleks side- ja infotehnoloogia infrastruktuuri investeerimisel arvesse võtta tehnoloogia kiiret arengut ning järgida tehnoloogia neutraalsuse ja vaba juurdepääsu põhimõtteid. Kooskõla konkurentsieskirjade ja elektroonilise side reguleerimisraamistikuga on äärmiselt oluline.

Meetmed peavad põhinema olemasoleva majandusstruktuuriga seotud taustanäitajatel (kaasa arvatud tööstuslik spetsialiseerumine; majandusliku arengu tase; ühenduvus side- ja infotehnoloogiatega ning piirkondlike majanduskeskuste vaheline potentsiaalne sünergia). Piirkondlike vajaduste väljaselgitamisel tuleks võtta arvesse liidu praeguseid side- ja infotehnoloogiat edendavaid algatusi, eelkõige i2010 – Euroopa infoühiskond majanduskasvuks ja tööhõiveks¹⁸.

Arvestades seda, et side- ja infotehnoloogia hõlmab kõiki majanduslikke ja sotsiaalseid sektoreid, on tingimata vaja, et liikmesriigid ja piirkonnad arendaksid ühilduvaid infoühiskonna strateegiaid, mis tagavad sektoritevahelise ühtsuse ja lõimumise, viies kohalike nõudmiste, huvirühmade osalemise ning tugeva avaliku poliitika toetuse alusel tasakaalu pakkumise ja nõudluse meetmed.

Tegevussuunised on alljärgnevad:

Kindlustada, et ettevõtted ja majapidamised võtavad kasutusele side- ja infotehnoloogia, ning soodustada arengut tasakaalustatud toetuse kaudu side- ja infotehnoloogia **toodete ja nii avaliku kui erasektori teenuste** pakkumisele ja nõudlusele ning samuti suurema inimkapitali investeerimise kaudu. Need tegevused peaksid tõstma tootlikkust, soodustama avatud ja konkurentsivõimelist digitaalrajatust ning osalusühiskonda (näiteks parandades puuetega inimeste ja vanemaealiste juurdepääsu teenustele), ning seega hoogustama majanduskasvu ja tööhõivet.

Kindlustada **side- ja infotehnoloogia infrastruktuuri kättesaadavus**, kui turg ei suuda pakkuda seda mõistliku hinna eest ja küllaldasel tasemel, et toetada vajalikke teenuseid, eriti kaugemates ja maapiirkondades ning uutes liikmesriikides.

4.2.4. Parem juurdepääs rahastamisvõimalustele

Veel üheks võtmetähtsusega teguriks teadmiste ja innovatsiooni edendamisel on hõlbustada juurdepääsu rahastamisvõimalustele. Majanduskasvu ja töökohtade loomise soodustamiseks tuleb ettevõtjate ja ettevõtete jaoks muuta tasuvamaks investeerimine kaupade ja teenuste arendamisesse ja tootmisse, selle asemel, et tegeleda näiteks rentimisega.

Juurdepääs finantsidele on sageli keeruline, mis on takistuseks majanduskasvule ja töökohtade loomisele. On oluline parandada kapitalile juurdepääsu nii TTA-tegevuste kui tegevust alustavatele ettevõtete jaoks. Tuleb välja arendada innovatsiooniga seotud riskikapitaliturud ja samuti parem reguleeriv keskkond, mis muudab ettevõtluse lihtsamaks.

Neid programme võiks viia läbi tihedas koostöös Euroopa Investeerimisfondiga (EIF), et arendada finantsvahendeid piirkondades, kus turutõrked takistavad ettevõtlust TTA-tegevusega seotud suurte riskide tõttu. Arvesse tuleb võtta ka valitsuse toetuse mõju ettevõtete loomisele, et vältida erainvesteeringute väljasurumist ja meetmeid, mis kahjustavad konkurentsi.

Erasektori aktsiakapital ja riskikapital ning rotatsioonifondid innovatiivsetele tegevust alustavatele ettevõtetele peaksid mängima olulist rolli ettevõtluse, innovatsiooni ja töökohtade loomise mootorina; avaliku sektori asutused ei sobi alati kõige paremini riskide võtmiseks.

¹⁸ KOM(2005) 229.

Prioriteet peaks olema luua või laiendada turutõrgete korral riskikapitali ja pangatagatiste pakkumisele spetsialiseerunud asutusi. Tavaliselt on sellised asutused efektiivsemad siis, kui nad pakuvad terviklikku abipaketti, alustades enne ettevõtte loomist või laiendamist antavast väljaõppest.

Nendele põhimõtetele tuginevad tegevussuunised on alljärgnevad:

Soodustada **vahendeid, mis ei ole toetused**, nagu näiteks laenud, allutatud laenude finantseerimine tagatud laenuvahendite varal, konverteeritavad vahendid (vahefinantseerimislaen) ja riskikapital (nt stardikapital ja riskikapital). Toetusi tuleb kasutada selliste infrastruktuuride rajamiseks ja ülalpidamiseks, mis soodustavad juurdepääsu rahastamisvõimalustele (nt tehnosiirde keskused, inkubaatorid, “äriinglite” võrgustikud, investeerimise ettevalmistusprogrammid). Toetada tuleks garantiimehhanisme ja ka vastastikuse garantii mehhanisme, eelkõige selleks, et edendada VKEde juurdepääsu mikrokrediidile. EIP ja EIF võiksid selles osas väärtuslikku abi osutada.

Võtta ühendust **konkreetsete rühmadega**, nagu näiteks noored või naissoost ettevõtjad või ebasoodsas olukorras olevatesse rühmadesse, kaasa arvatud etnilised vähemused, kuuluvad ettevõtjad.

Arvestades EIFi paljude aastate jooksul omandatud kogemusi, on eriti oluline teha tihedat koostööd EIFiga, et pakkuda VKEdele vajalikku toetust, arendades samal ajal Euroopa riskikapitaliturgu.

4.3. SUUNIS: Rohkem ja paremaid töökohti

Lissaboni strateegiat taaskäivitades kiitis Euroopa Ülemkogu heaks ühtsed suunised, mis ühendavad endas majanduspoliitika üldsuunised ja Euroopa tööhõive strateegia suunised,¹⁹ lõimides majanduskasvu ja töökohtade loomise huvides nii makro- kui mikromajandusliku ja tööhõivepoliitika. Kooskõlas fondide määruse eelnõuga²⁰ ühtivad ühtekuuluvuse strateegiliste suuniste prioriteedid tööhõive ja inimressursside sfääris Euroopa tööhõivestrateegiaga.²¹ Lisaks tuuakse ELi tööhõivealastes soovitusel välja ülesanded ja prioriteedid iga riigi kohta eraldi.

Täieliku tööhõive ja suurema tootlikkuse saavutamine sõltub paljudest erinevatest meetmetest, kaasa arvatud need, millest eelpool juba juttu oli. Investeerimine infrastruktuuri, ettevõtluse arendamisesse ja teadusuuringutesse parandab võimalusi töökohtade loomisel, nii lühiajaliselt, esimese ringi meetmete tulemusena, kui ka pikemas perspektiivis, positiivse mõju tulemusena, mida need avaldavad konkurentsivõimele. Nendest investeeringutest tuleneva tööhõive maksimeerimiseks tuleb inimkapitali edasi arendada ja paremaks muuta.

Inimkapitali arendamise vallas tuuakse tööhõivesuunistes välja kolm tegevusprioriteeti liikmesriikide poliitika jaoks:

- tööhõive suurendamine ja säilitamine ning sotsiaalkaitse süsteemide moderniseerimine;

¹⁹ Asutamislepingu artikkel 99 majanduspoliitika üldsuuniste kohta ja artikkel 128 tööhõivesuuniste kohta.

²⁰ Nõukogu määruse (EÜ) eelnõu (millega kehtestatakse üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) ja Ühtekuuluvusfondi jaoks) artikkel 23.

²¹ KOM(2005) 141, 12.4.2005.

- töötajate ja ettevõtete kohanemisvõime ning tööturgude paindlikkuse suurendamine;
- inimkapitali investeerimise suurendamine hariduse edendamise ja oskuste täiendamise teel.

Kooskõlas nende prioriteetidega tuleb asjakohast tähelepanu pöörata investeringutele, mille eesmärk on parandada riigihalduse efektiivsust, ning samuti investeringutele hariduse ja tervishoiu infrastruktuuridesse.

Ühtekuuluvuspoliitika peab keskenduma Euroopa tööhõivestrategiega seotud väljakutsetele igas liikmesriigis eraldi, toetades lähenemise ja piirkondliku konkurentsivõime ning tööhõive eesmärkide raames võetavaid meetmeid. Esimese eesmärgi osas on abikõlblike meetmete ja rahaliste vahendite skaala laiem. Viimase eesmärgi osas tuleb ELi vahendeid kasutada palju sihipärasemalt, et olulist mõju saavutada.

Tööhõive ja inimressursside arendamise programmid peaksid võtma arvesse riikide konkreetseid väljakutseid ja prioriteete, mis on tööhõivealastes soovitudes esile toodud ning mida on võimalik juhtida siseriiklikul või piirkondlikul tasandil. Piirkondlike erinevuste tulemuslikuks vähendamiseks peaksid riiklikud programmid sisaldama piirkondlikku mõõdet, kui ei ole loodud spetsiaalseid piirkondlikke programme.

4.3.1. Tööhõive suurendamine ja säilitamine ning sotsiaalkaitsesüsteemide moderniseerimine

Majandustegevuse baasi laiendamine, tööhõivetaseme tõstmine ja tööpuuduse vähendamine on äärmiselt oluline järjepideva majanduskasvu saavutamiseks, osalusühiskondade edendamiseks ja vaesusega võitlemiseks. Tööhõive suurendamine on veelgi vajalikum tööealise rahvastiku eeldatava vähenemise tõttu. Tööhõivesuuniste raames kutsutakse liikmesriike üles:

Rakendada tööhõivepoliitikat, mille eesmärk on saavutada täielik tööhõive, parandada töö kvaliteeti ja tootlikkust ning tugevdada sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust

Soodustada töö osas elutsüklile orienteeritud lähenemist

Kindlustada kaasavad tööturud, suurendada töö atraktiivsust ning teha töö tasuvaks töötajate jaoks, kaasa arvatud ebasoodsas olukorras olevad ja mitteaktiivsed inimesed.

Vastata paremini tööturu vajadustele.

Meetmete aluseks peab olema vajaduste eelnev väljaselgitamine, kasutades näiteks asjakohaseid siseriiklikke ja/või piirkondlikke indikaatoreid, nagu tööpuudus ja osaluse määr, pikaajalise tööpuuduse määr, vaesusepiiril elava rahvastiku määr ja sissetulekute tase.

Äärmiselt oluliseks tuleb pidada seda, et oleks olemas efektiivsed ja tulemuslikud tööturuinstitutsioonid, eriti tööhõiveteenistused, mis suudavad toime tulla kiirest majanduslikust ja sotsiaalsest restruktureerimisest ning demograafilisest vananemisest tulenevate ülesannetega, et toetada teenuste osutamist töötajatele, töötutele ja ebasoodsas olukorras olevatele inimestele. Nimetatud institutsioone võib toetada struktuurifondidest ning neil on määrav tähtsus aktiivse tööturupoliitika rakendamisel ning isikupärastatud teenuste osutamisel, eesmärgiga soodustada tööalast ja geograafilist liikuvust ning tööjõu pakkumise vastavusse viimist nõudlusega, kohalik tasand kaasa arvatud. Need peaksid aitama näha ette

tööturu puudujääke ja kitsaskohti ning töö- ja oskuste alaseid nõudmisi. Sellest oleks abi ka majandusmigratsiooni positiivseks juhtimiseks. Äärmiselt oluline on pakutavate teenuste juurdepääsetavus ja läbipaistvus. EURES võrgustikul on keskne roll tööalase ja geograafilise liikuvuse suurendamises, nii üleeuroopalisel kui riiklikul tasandil.

Aktiivsete ja ennetavate tööturumeetmete tugevdamine peaks olema oluline prioriteet, et ületada tööturule sisenemise ja seal püsimisega seotud takistused ning soodustada tööotsijate, töötute ja mitteaktiivsete inimeste, vanemaealiste töötajate ja ka töötuks jäämise ohus olevate inimeste liikuvust. Meetmed peaksid keskenduma isikupärastatud teenuste osutamisele, kaasa arvatud abi tööotsimisel, väljaõpe ja ametisse võtmine. Täielikult tuleb arvesse võtta füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise ja ettevõtete asutamise potentsiaali, side- ja infotehnoloogialaseid oskusi ja arvutioskust. Erilist tähelepanu tuleb pöörata:

- **Euroopa noortepakti** rakendamisele, võimaldades noortele inimestele juurdepääsu tööhõivele, lihtsustades üleminekut koolist tööle, pakkudes neile karjäärinõustamisvõimalusi, toetades õpingute lõpuleviimist ning võimaldades juurdepääsu asjakohasele väljaõppele ja praktikavõimalustele.
- Erimeetmete **naiste osaluse** suurendamiseks tööhõives, tööalase segregatsiooni vähendamiseks ning sugudevahelise palgatasemete erinevuse ja sugude stereotüüpiseerimise käsitlemiseks, peresõbralikuma töökeskkonna edendamiseks ning töö- ja eraelu kokkusobitamiseks. Äärmiselt oluline on juurdepääsu võimaldamine lapsehooldusteenustele ja hooldajat vajavatele isikutele mõeldud teenustele, nagu ka soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamine strateegiates ja meetmetes, teadlikkuse tõstmine ja dialoog huvirühmade vahel.
- Erimeetmete, millega parandatakse **võõrtöötajate juurdepääsu** tööturule ja edendatakse nende sotsiaalset integratsiooni väljaõppe võimaldamise ja välismaal omandatud pädevuse kehtivuse kinnitamise kaudu, isikupärastatud nõustamise kaudu, keeleõppe kaudu, ettevõtluseks asjakohase toetuse võimaldamise kaudu, tööandjate ja võõrtöötajate teadlikkuse tõstmise kaudu nende õiguste ja kohustuste osas ning diskrimineerimisvastaste määruste täitmise edendamise kaudu.

Oluline prioriteet peaks olema ka kaasavate tööturgude tagamine ebasoodsas olukorras või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevatele inimestele, nagu koolist väljalangejad, pikaajalised töötud, vähemused ja puuetega inimesed. Selleks on vaja toetuse ulatust veelgi laiendada, et luua võimalusi integratsiooniks ja võidelda diskrimineerimisega. Eesmärk peaks olema:

- parandada nende tööalast konkurentsivõimet kutsehariduse omandamises ja väljaõppes osalemise soodustamise, rehabiliteerimise, stimuleerivate meetmete ja sobiva töökorralduse, vajaliku sotsiaalse toetuse ja hooldamisteenuste osutamise ning sotsiaalmajanduse arendamise kaudu.
- võidelda diskrimineerimisega ja soodustada sallivust erinevuste suhtes töökohtades erinevusi puudutava koolituse ja teadlikkuse tõstmise kampaaniate kaudu, kuhu on täielikult kaasatud kohalikud kogukonnad ja ettevõtted.

4.3.2. Töötajate ja ettevõtete kohanemisvõime ning tööturu paindlikkuse suurendamine

Arvestades üleilmastumise üha tugevnevat survet, kaasa arvatud järsud ja ootamatud kaubandusšokid, ning pidevat uute tehnoloogiate juurutamist, peab Euroopa suurendama oma

suutlikkust näha ette, käivitada ja omaks võtta majanduslikke ja sotsiaalseid muutusi. Tööhõivesuuniste raames kutsutakse liikmesriike üles:

Soodustama paindlikkust ja kindlustunnet töökoha säilimise suhtes ning vähendama tööturu segmentimist, võttes arvesse sotsiaalpartnerite rolli.

Kindlustama, et tööjõukulud ja palga reguleerimise mehhanismid ei takistaks tööhõive suurendamist.

Keskenduda tuleks peamiselt meetmetele, mille eesmärk on soodustada ettevõtete, eriti VKEde, ja töötajate investeerimist inimressurssidesse, luues elukestva õppimise strateegiaid ja süsteeme, mis võimaldavad töötajatel, eelkõige lihttöolistel ja vanemaealistel töötajatel, omandada vajalikke oskusi teadmispõhise majandusega kohanemiseks ja oma tööelu pikendamiseks. Tähelepanu tuleks pöörata eelkõige:

- elukestva õppe strateegiate ja süsteemide arendamisele, kaasa arvatud selliste mehhanismide abil nagu piirkonna- ja sektorifondid, eesmärgiga suurendada ettevõtete poolseid investeeringuid ja töötajate osalemist väljaõppes.
- selliste strateegiate rakendamisele, osaledes süsteemide ja väljaõppe rahastamises. Prioriteetseks tuleks pidada VKEsid, soodustades nende juurdepääsu ettevõtteväliste konsulteerimis- ja koolitusvõimalustele – kusjuures rõhk asetatakse side- ja infotehnoloogiaalastele oskustele ning juhtimisoskustele –, ja samuti lihttöoliste ja vanemaealiste töötajate välja- ja ümberõppes osalemise suurendamisele.

Eriti oluline on täpsem prognoosimine ja majandusliku restruktureerimise (eelkõige kaubanduse avanemisega seotud muutustest tuleneva restruktureerimise) positiivne juhtimine. Kaalumisele tuleks võtta kõiki sotsiaalpartnereid, ettevõtteid ja kohalikke kogukondi hõlmavate seiresüsteemide loomine, sotsiaalmajanduslike muutuste uurimine riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil ning majanduse ja tööturu alaste tulevikutrendide hindamine. Tuleb toetada programme, mis on suunatud tööturgude moderniseerimisele ja järkjärguliste muutuste prognoosimisele kogu liidus sellistes sektorites nagu põllumajandus, tekstiili- ja autotööstus, ning samuti tuleb kasutusele võtta aktiivsed meetmed piirkondade majandusliku heaolu tugevdamiseks. Oma roll on ka töötajatele mõeldud spetsiaalsetel tööhõive-, väljaõppe- ja tugiteenustel, mis on seotud ettevõtete ja sektorite restruktureerimisega, muuhulgas näiteks kiirreageerimisskeemid kollektiivsete vallandamiste puhuks.

Tähelepanu tuleks pöörata ka töö innovatiivse ja paindliku korraldamise alaste teadmiste arendamisele ja levitamisele, et kasutada ära uute tehnoloogiate eeliseid, sealhulgas kaugtöö, tervishoiu ja -ohutuse parandamise, tootlikkuse suurendamise ning töö- ja pereelu parema kokkusobitamise osas. Siia alla võib kuuluda ka teadlikkuse tõstmine ettevõtete sotsiaalse vastutuse ja deklareerimata töö seaduslikuks tööjõuks muutmise vallas.

4.3.3. Inimkapitali tehtavate investeeringute suurendamine hariduse ja oskuste täiendamise teel

Euroopa peab suurendama investeeringuid inimkapitali. Inimeste hulk, kes ei sisene tööturule või ei suuda seal püsida oskuste puudumise või oskuste sobimatuse tõttu, on liiga suur. Võimaldamaks kõikidesse vanuserühmadesse kuuluvatele inimestele juurdepääsu tööhõivele ning parandamaks tootlikkuse taset ja töö kvaliteeti tuleb suurendada investeerimist

inimkapitali ning arendada ja rakendada tulemuslikke riiklikke elukestva õppe strateegiaid, mis toovad kasu üksikisikutele, ettevõtetele, majandusele ja ühiskonnale. Tööhõivesuuniste raames kutsutakse liikmesriike üles:

Suurendama ja tõhustama investeringuid inimkapitali

Sobitama haridus- ja koolitussüsteeme uute pädevusalaste nõudmistega.

Tööturukoolituse reformid, mille eesmärk on suurendada tööhõivet ning töötajate ja ettevõtete kohanemisvõimet, peavad olema seotud reformidega haridus- ja koolitussüsteemis, kasutades vajadusel ühtset Euroopa raamistikku ja põhimõtteid. Varasematel programmiperioodidel on struktuurifondid investeerinud kaalukalt haridus- ja koolitussüsteemi. Järgmisel perioodil tuleb tugevdada investeringuid inimkapitali, keskendudes Lissaboni eesmärkidele ja lähtudes majanduskasvu ja tööhõive ühtsetest suunistest. Käsitleda tuleks järgnevaid üldisi prioriteete:

- suurendada ja tõhustada investeringuid inimkapitali, arendades seejuures ettevõtete, riigiasutuste ja üksikisikute jaoks sobivaid ergutus- ja kaasrahastamismehhanisme.
- toetada ühtseid ja terviklikke elukestva õppe strateegiaid, pöörates seejuures erilist tähelepanu teadmispõhise majanduse kvalifikatsiooninõuetele, toetades piirkondade- ja linnadevahelise partnerluse rajamist hariduse ja koolituse vallas, et lihtsustada kogemuste ja heade tavade jagamist. Erilist tähelepanu tuleb pöörata ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele.
- toetada reformide arendamist ja juurutamist haridus- ja koolitussüsteemis, kasutades vajadusel ühtset Euroopa raamistikku ja põhimõtteid.
- tugevdada sidemeid ülikoolide, teadus- ja tehnoloogiakeskuste ning ettevõtete vahel, eriti võrkude loomise ja ühistegevuse kaudu.

Läheneda eesmärgist tulenevalt on paljud liikmesriigid silmitsi oluliste väljakutsetega hariduse ja koolituse alal. Rahalisi vahendeid tuleks kasutada ka selleks, et viia ellu reforme, mis tegelevad järgmiste spetsiifiliste prioriteetidega:

- küllaldase atraktiivse, kättesaadava ja kvaliteetse hariduse ja väljaõppe tagamine kõigil tasanditel, kaasa arvatud paindliku õppe võimaldamine, koolist väljalangemise märgatav vähendamine ja teise taseme ülemise astme hariduse kõrgem lõpetamisprotsent;
- kõrghariduse moderniseerimine ning inimpotentsiaali arendamine teaduses ja uuendustegevuses kraadiõppe, teadlaste täiendõppe ning noorte teaduse ja tehnikahariduse juurde meelitamise kaudu;
- kutsehariduse ja koolituse kvaliteedi ja atraktiivsuse tõstmine, ka praktikavõimaluste ja ettevõtlusalase koolituse pakkumise abil;
- suurema liikuvuse tagamine piirkondlikul, riiklikul ja riikidevahelisel tasandil, kui see on asjakohane, ning läbipaistvust, kvalifikatsioonide tunnustamist ning mitteformaalse ja vabahariduse valideerimist toetavate raamistike ja süsteemide edendamise;
- investeerimine hariduse ja väljaõppe infrastruktuuridesse, ka side- ja infotehnoloogiasse, kui need investeringud on vajalikud reformide elluviimiseks ja/või kui need saavad oluliselt aidata parandada haridus- ja koolitussüsteemi kvaliteeti ja efektiivsust.

4.3.4. Haldussuutlikkus

Varasemate programmiperioodide jooksul on fondid tehnilist abi osutades tugevdanud liikmesriikide ja korraldusasutuste juhtimissuutlikkust määruste rakendamisel. Seda tehakse ka perioodil 2007 kuni 2013.

Lisaks fondide juhtimisele on riiklike haldusorganite ja avalike teenuste haldussuutlikkus, st arukas töökorraldus, üks majanduskasvu ja töökohtade loomise peamisi tingimusi. Seepärast toetavad fondid investeerimist haldusteenuste ja avalike teenuste inimkapitali kõikidel territoriaalsetel tasanditel kooskõlas muudetud Lissaboni strateegiaga, mis seab eesmärgiks seadusandluse, poliitika kavandamise ja elluviimise tõhustamise, et luua tingimused majanduskasvuks ja töökohtade loomiseks.

Lähenemise eesmärgi alla kuuluvate riikide ja piirkondade jaoks on tootlikkuse ja töö kvaliteedi tõstmine avalikus sektoris – eriti majanduse, tööhõive, sotsiaalsfääri, hariduse, tervishoiu, keskkonnakaitse ja õiguse valdkonnas – äärmiselt oluline reformide läbiviimiseks ja kiirendamiseks, tootlikkuse suurendamiseks ja majanduskasvuks majanduses tervikuna ning sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse ja säästva arengu soodustamiseks. Struktuurifondidel on oluline roll kõiki asjaomaseid huvirühmasid hõlmava tulemusliku poliitika kavandamise ja elluviimise toetamisel paljudes valdkondades.

Seepärast kutsutakse liikmesriike lähenemise eesmärgi raames üles arendama riiklike haldusorganeid ja avalikke teenuseid siseriiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Meetmed selles valdkonnas peaksid võtma arvesse iga liikmesriigi eriomast olukorda. Seepärast kutsutakse liikmesriike kooskõlas koondumise põhimõttega teostama põhjalikku analüüsi, et selgitada välja poliitikavaldkonnad, mis vajavad kõige rohkem haldussuutlikkusealast toetust. Investeeringud peaksid keskenduma nendele poliitikavaldkondadele, kus takistused sotsiaal-majandusliku arengu teel on kõige suuremad, ning haldusreformide põhielementidele.

Liikmesriigid peaksid tagama riiklike haldusorganite efektiivsuse ja läbipaistvuse suurendamise ning avalike teenuste moderniseerimise. Eelkõige tuleks kaaluda alljärgnevat meetmeid:

Toetus poliitika ja programmide kavandamisele, seirele, evalveerimisele ja mõju hindamisele uuringute, statistika, ekspertteadmiste ja ettenägelikkuse abil; toetus ametkondade vahelisele töö koordineerimisele ning asjaomaste avalike ja eraasutuste vahelisele dialoogile;

Suutlikkuse tõstmine poliitikate ja programmide elluviimisel, sealhulgas kuritegevuse takistamise ja õigusaktide jõustamise osas, eriti koolitusvajaduste kaardistamise, karjääriarengu läbivaatamise, evalveerimise, sotsiaalse auditi, avatud valitsuse põhimõtete rakendamise, juhtkonna ja personali väljaõppe ning eritoetuse kaudu põhiteenustele, inspeksioonidele ja sotsiaal-majanduslikele partneritele.

4.3.5. Tööjõutervishoid

Arvestades ELi demograafilist struktuuri, vananevat rahvastikku ja tõenäolist tööjõu vähenemist, on oluline, et liit võtaks samme, suurendamaks oma tööjõu tervena töötatud aega. Tervishoiu edendamise ja haiguste ennetamise tehtud investeeringud aitavad säilitada võimalikult paljude töötajate aktiivset osalemist ühiskonnas, säilitades nende panuse

majandusse ja vähendades nende ülalpeetavuse määra. Sellel on otsene mõju tootlikkusele ja konkurentsivõimele.

Tervisliku seisundi ja tervishoiuteenuste juurdepääsu osas on Euroopa piirkondade vahel suured erinevused. Seega on oluline, et ühtekuuluvuspoliitika edendaks tervishoidu, aidates nii pikendada tervena töötatud aega. Ühenduse tegevus tervishoiu edendamise ja ennetustöö osas mängib olulist rolli ebavõrdsuse vähendamisel tervishoius. Hea tervishoid tähendab kõrgemat tööturul osalemise määra, pikemat tööiga, kõrgemat tootlikkust ja väiksemaid tervishoiu- ja sotsiaalkulutusi.

Ühtekuuluvuspoliitika jaoks on oluline aidata ennekõike mahajäänud piirkondades kaasa hooldusravivõimaluste parandamisele ja investeerida tervishoiu infrastruktuuri, eriti kui nende puudumine või ebapiisav tase kujutab endast olulist takistust majanduslikule arengule. Liikmesriigid peavad kindlustama, et tervishoiusüsteemi efektiivsuse tõus saavutatakse investeringutega side- ja infotehnoloogiasse, teadmistesse ja innovatsiooni. Eelkõige kutsutakse liikmesriike üles pöörama tähelepanu järgnevale:

Terviseriskide ennetamine üldiste terviseinfo kampaaniate kaudu ning teadmiste ja tehnoloogia siirdamise kaudu; tervishoiuteenuste vajalike oskuste, toodete ja seadmete tagamine, et ennetada riske ja minimeerida võimalikku kahju.

Tervishoiu infrastruktuuri puuduste kõrvaldamine ja teenuste osutamise tõhustamine, kui need puudused mõjutavad lähenemise eesmärgi raames abikõlblike piirkondade majanduslikku arengut. See meede peab põhinema teenuste osutamise ja asjakohase tehnoloogia (nagu telemeditsiin ja kulude kokkuhoidu võimaldavad e-tervishoiuteenused) optimaalse taseme põhjalikul analüüsil.

5. ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA TERRITORIAALSE MÕÕTMEGA ARVESTAMINE

Erinevalt valdkondade poliitikast, on ühtekuuluvuspoliitika üks tunnusjooni selle võime kohaneda konkreetsetest geograafilistest väljakutsetest ja võimalustest tulenevate erivajaduste ning -omadustega. Järelkult peavad liikmesriigid ja piirkonnad oma programme välja töötades ja eelpool esitatud prioriteetidele ressursse keskendades pöörama nendele erivajadustele suurt tähelepanu, vältimaks majanduskasvu potentsiaali pärssimist ebaühtlase regionaalarengu poolt.

Territoriaalne mõõde on eriti oluline linna- ja maapiirkondade erinevuste puhul. Ühtekuuluvuspoliitika võib mängida kesksel rollil ka piiriüleste ja suuremate riikidevaheliste alade, aga ka eraldatusest, kaugusest (näiteks äärepoolseimad piirkonnad ja arktilised alad), hõredast rahvastikust või mägisest iseloomust tingitud muude probleemide all kannatavate piirkondade olukorra parandamises, lihtsustades nende juurdepääsu majanduslikele üldhuviteenustele, säilitades majandustegevust ning soodustades majanduslikku mitmekesisust nende piirkondade endogeense suutlikkuse ja loodusvarade põhjal.

Territoriaalse ühtekuuluvuse idee on laiem mõiste kui majanduslik ja sotsiaalne ühtekuuluvus. Selle eesmärgiks on aidata saavutada tasakaalustatum areng, luua jätkusuutlikke kogukondi linnas ja maal ning taotleda suuremat kooskõla muu ruumilise mõjuga valdkondade poliitikaga. Sellega kaasneb ka territoriaalse integratsiooni edendamine ja piirkondadevahelise ja -sisese koostöö julgustamine.

Territoriaalse ühtekuuluvuse suurendamine on nii meetodi (kas valida multidistsiplinaarne või integreeritud lähenemisviis) kui ka erinevate geograafiliste asjaolude põhjustatud konkreetsete probleemide mõistmise küsimus. Seega sõltub edu territoriaalse ühtekuuluvuse vallas üldstrateegiast, millega sätestatakse eesmärkide ja meetmete raamistik.

5.1. Linnade panus majanduskasvu ja tööhõivesse

Linnapiirkondades tuleks keskenduda konkurentsivõime tõstmisele (klastrite ja koostöövõrkude loomise abil) ning majanduslikult tugevaimate linnade ja ülejäänud linnavõrgu arengu tasakaalustamisele.

Tuleb arvesse võtta linnaaladele eriomaseid probleeme nagu sotsiaalne tõrjutus, kõrge ja tõusev kuritegevuse tase ning üldine elukvaliteedi langus mahajäänud linnapiirkondades. Üldiselt peaks toetus keskenduma laia osalusega terviklike strateegiate edendamisele, mis suudavad lahendada suurt hulka linnastuid mõjutavaid majanduslikke, keskkonnaalaseid ja sotsiaalseid probleeme.

Toetatakse **ettevõtluse, kohaliku tööhõive ja kogukondade arendamist**, samuti muutuvat demograafilist struktuuri arvesse võtvate teenuste pakkumist elanikkonnale. Atraktiivsete tingimuste loomine kõrge kvalifikatsiooniga oskustöölisele on samuti oluline (juurdepääsetavuse, kvaliteetse hariduse, kultuuriteenuste olemasolu, TTA ning innovatsioonivõimaluste näol).

Samuti on olulised meetmed **füüsilise keskkonna** parandamiseks, mahajäetud tööstusalade ümberkujundamiseks ning ajaloolis-kultuurilise pärandi säilitamiseks ja edasiarendamiseks. Avaliku ruumi ja tööstusalade regenereerimine võib oluliselt abiks olla jätkusuutliku majandusarengu tagamiseks vajalike infrastruktuuride loomisel.

Sotsiaalse ühtekuuluvuse tihti sügavalt juurdunud probleeme silmas pidades on tähtis, et meetmed suurendaksid turvalisust, edendaksid kõige ebasoodsamas olukorras olevate isikute majanduslikku, sotsiaalset ja kultuurilist integratsiooni, võitleksid diskrimineerimisega ja parandaksid põhiteenuste kasutatavust ja kättesaadavust.

Nende eesmärkide saavutamisel on linnade ja kohalike omavalitsuste põhipartneritel täita tähtis roll. Linnade keskmise ja pika tähtajaga **regenereerimiskavade** ettevalmistamine on tavaliselt edu eelduseks, kuivõrd see tagab investeeringute ja nende keskkonnakvaliteedi sidususe. Ühtlasi aitab see kindlustada erasektori kohustusi ja osalemist linnauuenduses.

5.2. Maapiirkondade majandusliku mitmekesistamise toetamine

Ühtekuuluvuspoliitika võib oluliselt toetada ka **maapiirkondade** majanduslikku regenereerimist, täiendades meetmeid, mida toetab uus maaelu arendamise fond (Euroopa Maaelu Arendamise Põllumajandusfond).

Julgustama peab sünergiat struktuuri-, tööhõive- ja maaelu arendamise poliitika vahel. Selles kontekstis peaksid liikmesriigid tagama ERFi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Euroopa Kalandusfondi ja Euroopa Maaelu Arendamise Põllumajandusfondi finantseeritud meetmete vastastikuse täiendavuse ja sidususe antud territooriumil ja antud tegevusvaldkonnas. Erinevate fondide toetatavate meetmete vahelistesse piiridesse ja koordineerimismehhanismidesse puutuvad juhised peaksid olema määratletud riikliku strateegilise viiteraamistiku/strateegilise plaani tasandil.

Ühtekuuluvuspoliitika raames peavad maapiirkondade kasuks võetud meetmed aitama tagada minimaalse juurdepääsu **majanduslikele üldhuviteenustele**, parandades maapiirkondade tingimusi, mida on vaja, et meelitada kohale ettevõtteid ja oskustöölisi ning peatada väljaränne. Vajalik on ka ühenduvus peamiste riiklike ja Euroopa koostöövõrkudega. Lisaks peaks ühtekuuluvuspoliitika toetama maapiirkondade endogeenset suutlikkust, soodustades näiteks tooteturundust riiklikul ja globaalsel tasemel ning soodustades protsessi ja tooteinnovatsiooni olemasolevates majandusharudes.

Paljud maapiirkonnad sõltuvad suurel määral turismist. Need piirkonnad vajavad **terviklikku lähenemist**, mis oleks kvaliteetne, orienteeritud tarbija rahulolule ja põhineks säästva arengu majanduslikul, sotsiaalsel ja keskkondlikul mõõtmel. Meetmed peaksid ära kasutama ja püüdma säilitada loodus- ja kultuurivarasid, millel võib olla oluline positiivne kaasmõju elupaikade kaitsmise ja loodusliku mitmekesisuse toetamise kaudu. Sellise lähenemise eesmärgiks peaks olema avaldada positiivset mõju nii turismisektorile, kohalikele majandusele, turismisektoris töötavatele inimestele, külastajatele ja kohalikele elanikele kui ka loodus- ja kultuuripärandile.

Tähtis on tunnistada ka sellise lähenemise võimalikke piiravaid tegureid. Eriti tõsiseks ülesandeks on teenuste, sealhulgas ka tööjõu tervishoiule suunatud teenuste tõhusaks toimimiseks vajaliku kriitilise massi saavutamine. Kõikidele teenustele üldise juurdepääsu tagamise, eriti väga hõreda rahvastikuga piirkondades, võib saavutada maapiirkonna **arengukeskustesse** (näiteks väikestes ja keskmise suurusega linnades) investeerimise ning kohalike varade ja uue infotehnoloogia kombinatsioonil põhinevate **majandusklastrite** arendamise kaudu.

5.3. Koostöö

Piiriülest, riikide- ja piirkondadevahelist koostööd edendavad meetmed peaksid täiendama eeltoodud kolme prioriteeti. Sellest tulenevalt peaks tihedam koostöö ELi piirkondade vahel aitama kiirendada majandusarengut ja suurema majanduskasvu saavutamist. Riigipiirid on tihti Euroopa territooriumi kui terviku arenemise takistuseks ja võivad piirata selle täieliku konkurentsivõime potentsiaali. Piiriüleses ja riikidevahelises kontekstis on transport, veemajandus ja keskkonnakaitse headeks näideteks riigipiire ületavat, sihipärast ja terviklikku lähenemist vajavate ülesannete kohta.

5.4. Piiriülene koostöö

Euroopa piiriülese koostöö lõppeesmärgiks on lõimida riigipiiridega eraldatud, ent ühiste probleemidega ja ühiseid lahendusi vajavaid piirkondi. Selliste, peamiselt turu killustumise, tööjõu, investeeringute struktuuri, infrastruktuuri, kalavarude, institutsioonide ja üldhuviteenustega seotud väljakutsetega puutuvad kokku kõik liidu piirialad.

Ehkki koostööprogrammid peavad olema kohandatud iga konkreetse piiriala olukorrale, on tähtis, et majanduskasvu ja töökohtade loomise toetuseks püütakse keskenduda peamistele prioriteetidele.

Üldiselt rakendatavad nõuanded ei pruugi alati olla tulevase piiriülese koostöö jaoks asjakohased, kuna olukorrad on erinevad. Samas on piiride põhjustatud takistusi silmas pidades kasulikuks lähteülesandeks olemasoleva transpordi- ja sideinfrastruktuuri parandamine ja vajadusel uute ühenduste loomine. Need on piiriüleste kontaktide loomise ja arendamise eelduseks.

Piiriülene koostöö peaks keskenduma piirialade konkurentsivõime tugevdamisele. Lisaks peaks see soodustama majanduslikku ja sotsiaalset lõimumist, eriti juhul, kui majanduslik olukord ühel ja teisel pool piiri on väga erinev. Meetmetena on kasutusel teadmiste ja oskusteabe siirdamine, piiriülese majandustegevuse, piiriülese hariduse ja koolituse ning tervishoiupotentsiaali arendamine, piiriülese tööjõuturu integreerimine ning keskkonna ja üldiste ohtude ühine haldamine. Kui piiriülese koostöö algtiingimused on täidetud, peaks ühtekuuluvuspoliitika keskenduma meetmetele, mis annavad piiriülesele tegevusele lisaväärtuse, näiteks tõstma piiriülest konkurentsivõimet innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevuse abil, ühendama mittemateriaalseid (teenused) või füüsilisi (transport) võrgustikke, tugevdamaks piiriülest identiteeti kui osa liidu kodakondsusest, edendama tööturu piiriülest integratsiooni, piiriülest veemajandust ja üleujutuste vältimist.

5.5. Riikidevaheline koostöö

Riikidevahelised alad on makroregioonid, mis vajavad majanduslikku ja sotsiaalset integratsiooni ning sidususe suurendamist. Riikidevahelised koostööprogrammid püüavad tõsta liikmesriikidevahelist koostööd strateegilise tähtsusega küsimustes.

Nii peaks toetama meetmeid, mille eesmärgiks on parandada nii aladevahelist füüsilist seotust (nt investeeringuid säästvasse transporti) kui ka mittemateriaalseid ühendusi (võrgustikke, koostööd piirkondade ja asjaosaliste vahel).

Kavandatud meetmete hulka kuulub Euroopa transpordikoridoride loomine (eriti piiriülestes lõikudes) loodusõnnetuste ennetamise, vesikonnapõhise veemajanduse, integreeritud merendusala koostöö ning teadus- ja arendustegevuse ja innovatsioonivõrkude tarvis.

Praeguste riikidevahelise koostöö piirkondade kaart on vaja üle vaadata. Uute makroregioonide piiritlemine peab tagama, et need loovad tingimused põhiliste struktuurimeetmete rakendamiseks. Niisiis on nende loomisel vaja arvesse võtta territoriaalset ühtsust ja geograafilist laadi funktsionaalseid kriteeriume, näiteks sama vesikonna või rannikuvööndi jagamist, samasse mägi- ja jõgikonda kuulumist, tähtsa transpordikoridoriga lõikumist. Muud kriteeriumid, nagu ajalugu või institutsionaalsed struktuurid, käimasolev koostöö või olemasolevad konventsioonid, on samuti olulised.

Edukat kogemust ühenduse algatusega Equal, mis soodustab osalusühiskonda, võideldes diskrimineerimise ja tõrjutusega, on laiendatud ka teistele meetmetele, et veelgi edendada partnerlust, vastutuse jagamist, innovatsiooni ja riikidevahelist koostööd, võimaldades liikmesriikidel jagada häid tavasid ja arendada uusi viise, et võidelda probleemidega, millega puututakse kokku eelmainitud valdkondades.

5.6. Piirkondadevaheline koostöö

Piirkondadevahelise koostöö programmid peaksid keskenduma majanduskasvu ja tööhõive kavale: innovatsiooni tugevdamine, VKEd ja ettevõtlus, keskkond ja riskienetus. Lisaks julgustatakse kogemuste ja parimate tavade vahetamist linnaarenduse valdkonnas, avaliku sektori teenuste moderniseerimist (nagu näiteks side- ja infotehnoloogia kasutamine tervishoius ja valitsuse töös) ning koostööprogrammide elluviimist, nagu ka teadusuuringuid ja andmete kogumist. Piirkondadevahelist koostööd toetatakse ka lähenemise ning piirkondliku konkurentsivõime ja tööhõive programmide raames. Lisaks julgustatakse kogemuste ja parimate tavade vahetamist linnaarenduse, sotsiaalse kaasatuse ning linnade ja maapiirkondade vaheliste suhete valdkonnas ja koostööprogrammide rakendamist.

6. JÄRGMISED SAMMUD

Pärast kokkuleppe saavutamist finantsperspektiivide osas (2007–2013) tuleb struktuurifondide ja Ühtekuuluvusfondi määruseid puudutavad läbirääkimised lõpule viia nii kiiresti kui võimalik, et võimaldada uutele programmidele maksimaalset ettevalmistusaega. Selleks ajaks esitab komisjon nõukogule heakskiitmiseks ühtekuuluvust käsitlevate ühenduse strateegiliste suuniste lõpliku versiooni kooskõlas üldmääruse eelnõu artikliga 24.

Strateegilised suunised on aluseks riiklikele strateegiakavadele, millega omakorda määratletakse rakenduskavades sätestatud prioriteedid kooskõlas üldmääruse eelnõu artikliga 25.

Seepärast on äärmiselt oluline järgida aastaid 2007–2013 käsitlevate struktuurifondide ja Ühtekuuluvusfondi määruste vastuvõtmise ajakava, et jääks piisavalt aega kavandamise etapiks aastal 2006.

Kõnealuse dokumendi vastuvõtmise ajal kuulutab komisjon välja avaliku arutelu, et valmistada ette strateegiliste suuniste lõplik versioon.

Pidades silmas piiratud vahendeid, mis on kättesaadavad ühtekuuluvuspoliitika programmidele liikmesriikides ja piirkondades, on arutelu eesmärk aidata leida vastused alljärgnevale küsimustele:

- Mil määral peaks ühtekuuluvuspoliitika toetama majanduskasvu ja töökohtade loomise tegevuskava ning Lissaboni protsessi?
- Milliseid uusi elemente võiks kaasata, et aidata seda tegevuskava ellu viia?
- Millised aspektid on teie arvates selle tegevuskava seisukohast vähemolulised?

Arutelu tulemused aitavad kujundada suuniste lõplikku versiooni, mille komisjon edastab nõukogule. Seepärast kutsub komisjon kõiki huvirühmasid arutelus osalema ja palub saata kommentaarid enne 30. septembrit 2005. Kommentaarid saab esitada veebilehel aadressil:

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/consultation/index_en.htm

LISA

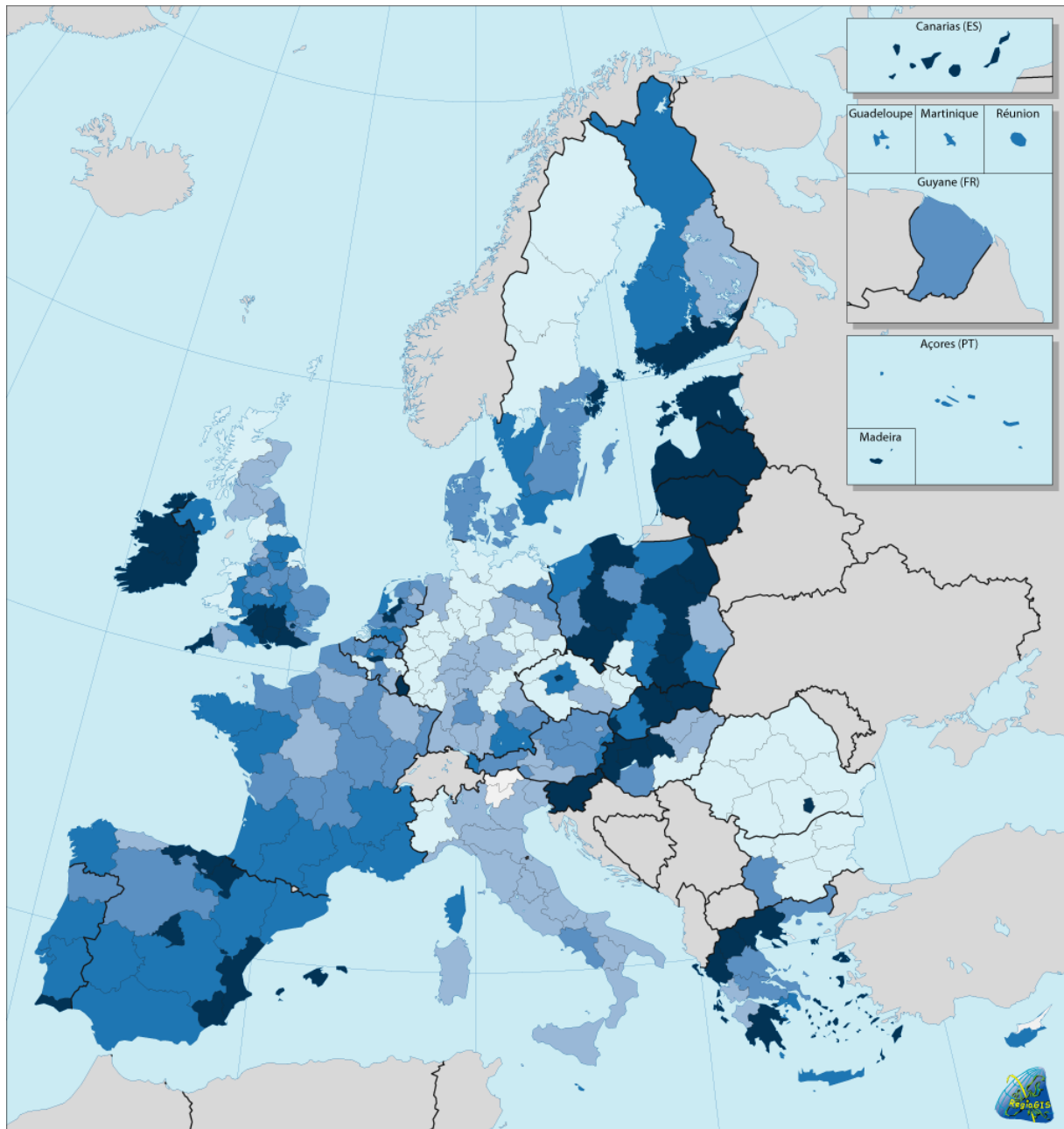
KAARTIDE LOETELU

Kaart 1: SKT kasv, 1995–2002

Kaart 2: Euroopa temaatiline piirkondlik jaotus: konkurentsivõime

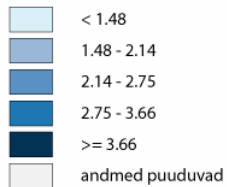
Kaart 3: Potentsiaalne multimodaalne juurdepääsetavus 2001

Kaart 4: Euroopa temaatiline piirkondlik jaotus: ohutegurid

SKT kasv, 1995–2002

Aastane keskmine muutus %

EU-27 = 2.35

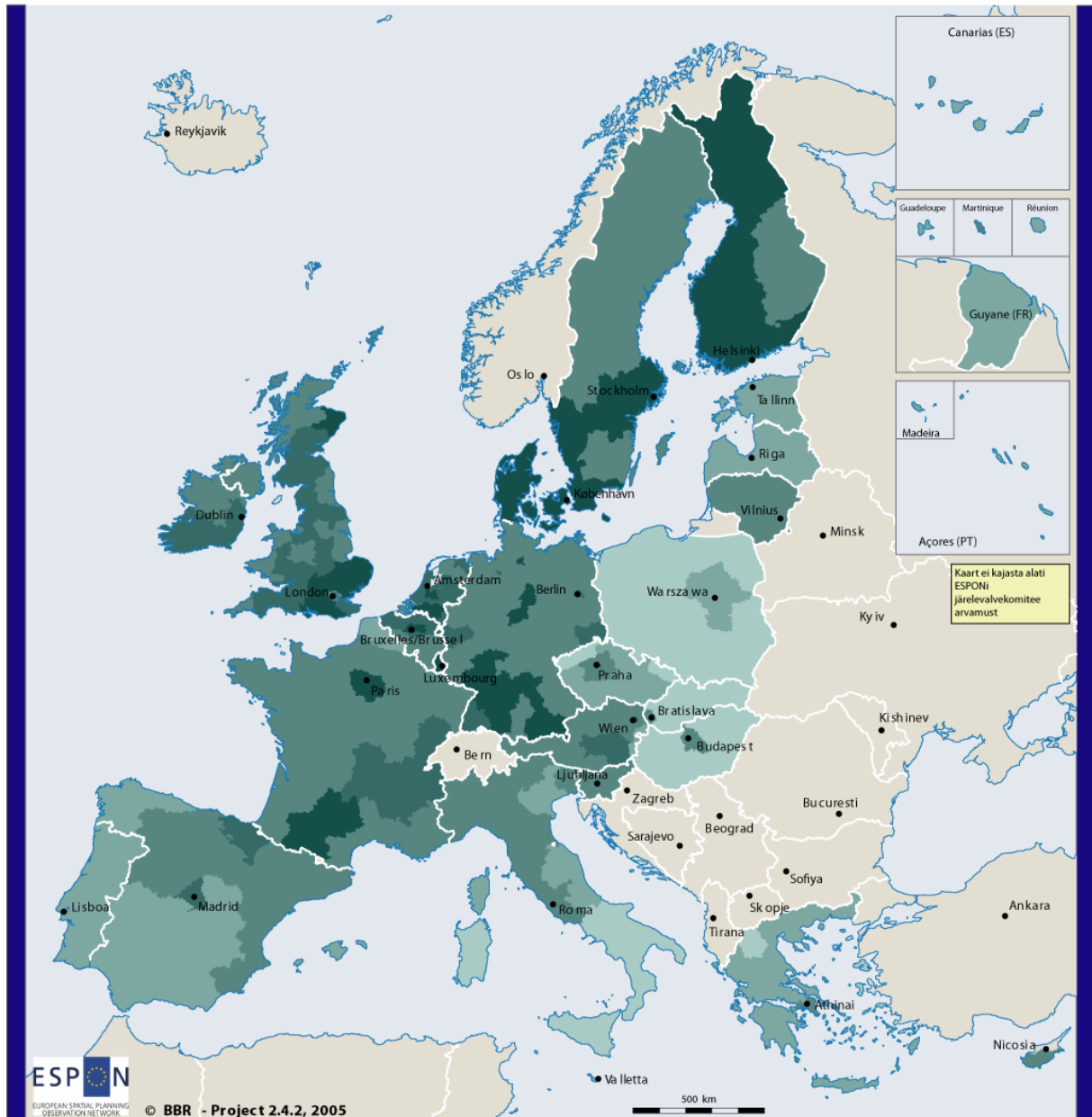
HU: 1995-2000

Allikas: Eurostat, regionaalpoliitika peadirektooraat

0 100 500 km

© EuroGeographics Association pour les limites administratives

Euroopa temaatiline piirkondlik jaotus: konkurentsivõime

Konkurentsivõime

- märgatavalt alla keskmise
- alla keskmise
- keskmine
- üle keskmise
- märgatavalt üle keskmise

© EuroGeographics Association pour les limites administratives

Piirkondlik tase: NUTS 2

Andmete päritolu: ESPON 3.1 Taurus ja BBR

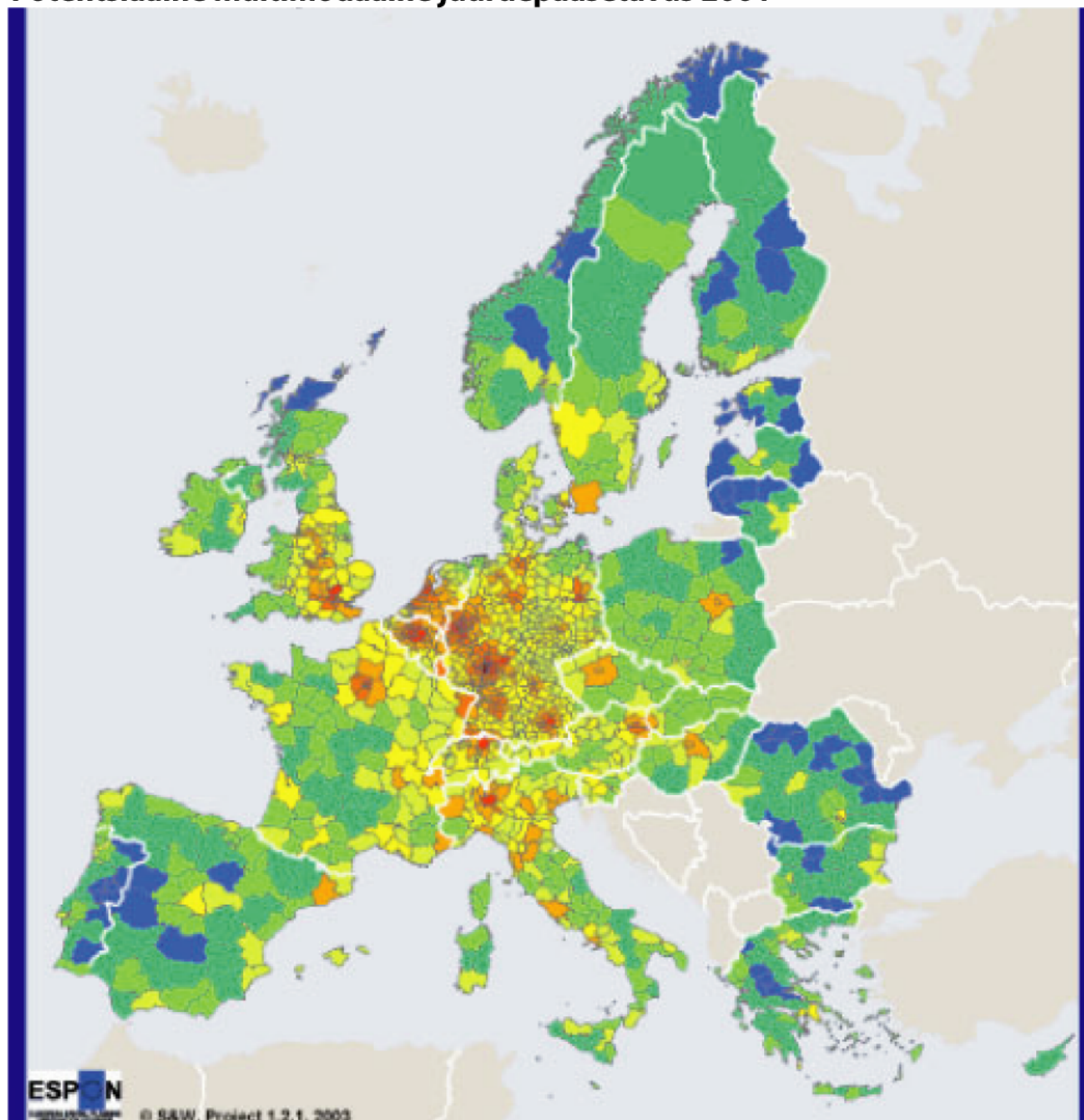
ESPON 2.4.2 BBR-i arvutused

Allikas: ESPONI andmebaas

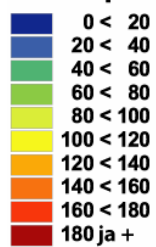
Indikaatorid

- Tootlikkus 2002
- Tööhõive tase 2003
- Kulutused teadus- ja arendustegevusele 2001
- Teadus- ja arendustegevus äriettevõtete sektoris 2001
- Kõrgharidusega rahvastik 2002

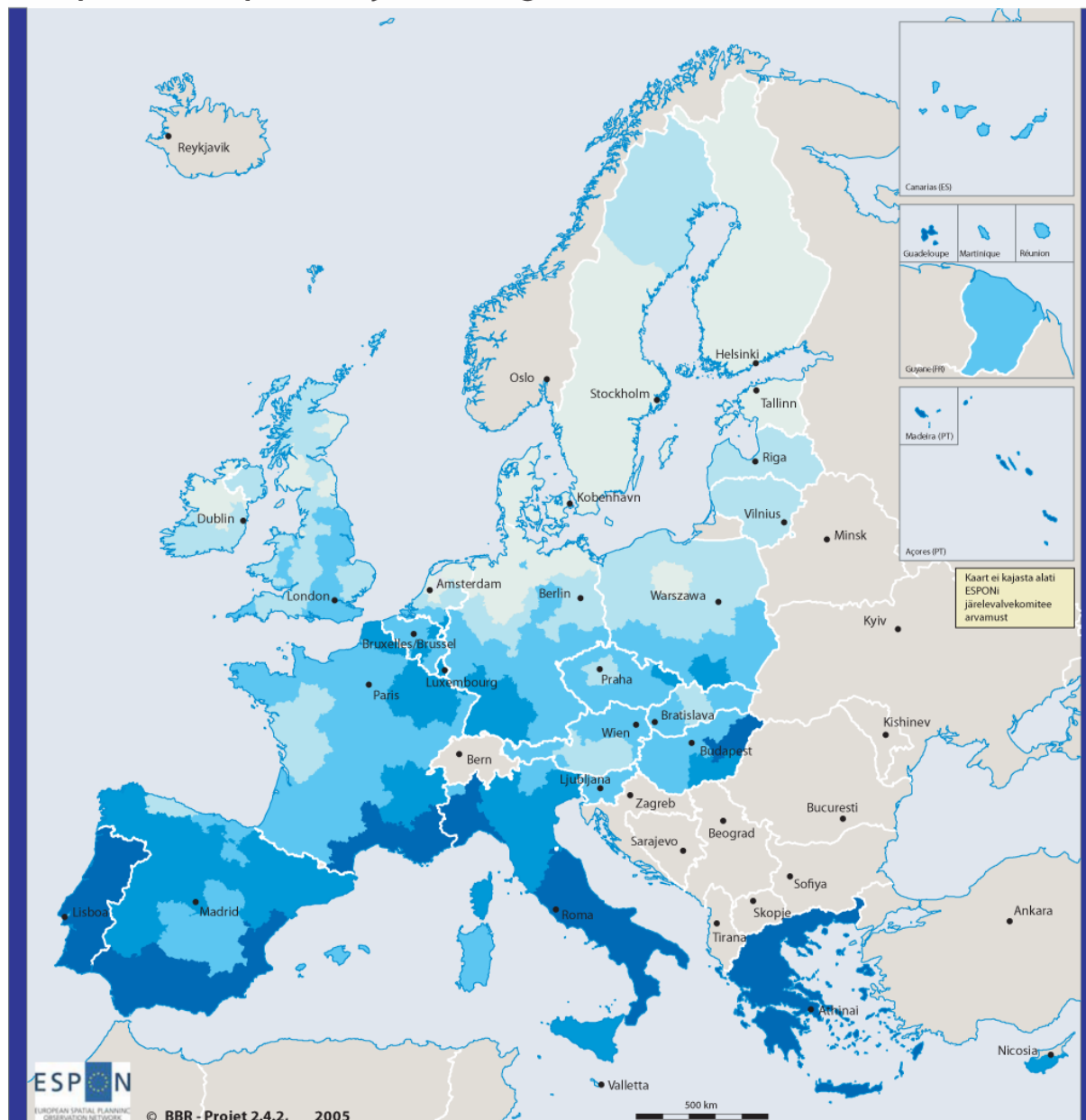
Potentsiaalne multimodaalne juurdepääsetavus 2001

Juurdepääsetavus (ESPONi ala = 100)

Euroopa temaatiline piirkondlik jaotus: ohutegurid

Ohutegurid

- märgatavalt alla keskmise
- alla keskmise
- keskmine
- üle keskmise
- märgatavalt üle keskmise

© EuroGeographics Association pour les limites administratives
 Piirkondlik tase: NUTS 2
 Andmete päritolu: ESPON 2.4.2 BBR-i arvutused

Allikas: ESPON-i andmebaas

Indikaatorid:

- Üleujutuse oht 1987–2002
- Metsatulekahju oht 1997–2003
- Põuaohu piirkonnad
- Maavärina oht